

SAVONIA

■ OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
YHTEISKUNTATIETEIDEN, LIIKETALOUDEN JA HALLINNON ALA

SÄÄTIÖN PERUSTAMINEN JA TOIMINTA

TEKIJÄ: Hanna-Kaisa Schroderus

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala		
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma		
Työn tekijä(t) Hanna-Kaisa Schroderus		
Työn nimi Säätiön perustaminen ja toiminta		
Päiväys	Sivumäärä/Liitteet	46/2
Ohjaajat Jukka Honkanen, Ulla Loikkanen		
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t)		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyössä tutkittiin, miten säätiö perustetaan ja minkälaista säätiön toiminta on. Tarkoituksena oli koota keskeisimmät asiat säätiön perustamisesta ja toiminnasta, jotta tieto olisi saatavissa säätiömuotoa suunnitteleville tai muuten säätiöistä kiinnostuneille henkilöille.</p> <p>Työ alkaa teoriaosiolalla, jossa käsiteltiin ensin säätiön määritelmä sekä säätiöiden tilannetta Suomessa. Tässä osiossa kerrottiin myös säätiölakiin suunnitelluista muutoksista. Sen jälkeen selvitettiin säätiön perustamista ja toimintaa. Tutkimusosion tarkoituksena oli tuoda teorianäkökulman ohelle kokemusperäinen näkökulma. Tutkimus antoi selkeämmän kuvan siitä, mitä asioita säätiön perustamisessa ja toiminnassa kannattaa ottaa huomioon niiden mielestä, jotka ovat olleet perustamassa säätiötä tai jotka ovat olleet säätiön toiminnassa mukana.</p> <p>Opinnäytetyö oli määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus. Tutkimuksen tarkoituksena oli saada kokemusperäistä tietoa säätiön perustamisesta ja toiminnasta teorianäkökulman lisäksi. Kysely tehtiin verkkokyselynä, jossa oli sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Tutkimuksessa oli kahden viikon vastausaika, jonka aikana vastauksia kertyi 13 kappaletta. Kysely lähetettiin 31 Suomessa toimivalle säätiölle, jotka valikoituivat tutkimukseen satunnaisesti ja vastaajina olivat säätiöissä toimivat henkilöt.</p> <p>Tutkimuksen tuloksista saatiin selville, että säätiön perustamiseen ja toimintaan liittyviä asioita pidetään vastaajien keskuudessa yleisesti ottaen helppoina, kun on tarpeeksi perehtynyt asiaan ja on tietoutta asiasta. Tuloksista selvisi myös, että säätiötietoutta ja asiantuntija-apua on hyvin saatavilla. Kyselyn vastauksissa painottui se, että säätiön säännöt ja tarkoitus tulee määritellä tarkasti harkiten, jotta toiminta olisi mahdollisimman sujuvaa.</p>		
Avainsanat säätiö, perustaminen, toiminta, säätiölaki		

Field of Study Social Sciences, Business and Administration			
Degree Programme Degree Programme in Business and Administration			
Author(s) Hanna-Kaisa Schroderus			
Title of Thesis Starting and operating a foundation			
Date		Pages/Appendices	46/2
Supervisors Jukka Honkanen, Ulla Loikkanen			
Client Organisation /Partners			
<p>Abstract</p> <p>This thesis project aimed to find out how to establish a foundation and how a foundation works. The purpose of this thesis was to collect crucial information about starting a foundation and how to manage it after its establishment so that the information would be available for those who plan to start a foundation and for those who are interested in foundations.</p> <p>The study starts with the theory section which introduces definition of the term foundation and the present situation of foundations in Finland. There is also information about the planned changes in the law for foundations. The theory section investigates how to start a foundation, how foundations operate and how to carry out the purpose. The research was designed to give an empirical point of view alongside with the theoretical section. The empirical view gives a better defined picture of what the founders and people who have been involved in foundations think should be taken into account regarding the establishment and operation of foundations.</p> <p>The thesis was a quantitative research. The purpose of this research was to collect empirical information about starting and operating a foundation in addition to the theoretical knowledge. The survey was carried out as an online survey, which had structured and open questions. The response time of this research was two weeks and during that time responses were received from 13 sent surveys. The survey was distributed to 31 foundations in Finland which were selected randomly and the respondents were involved in foundations operation.</p> <p>The results of the survey showed that starting and operating a foundation is considered to be easy when there is enough knowledge of the subject matter. The results also showed that information about foundations and professional help is easily available. The responses focused on the fact that the rules and the purpose of the foundation must be defined with careful consideration in order to operate the foundation as fluently as possible.</p>			
<p>Keywords non-profit foundations, founding, operation, regulation for foundations</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	7
2	SÄÄTIÖIDEN TILANNE SUOMESSA.....	8
2.1	Säätiön määritelmä	8
2.2	Suomen säätiökanta ja yleistä tietoa säätiöistä	8
2.3	Säätiöiden tilanne tulevaisuudessa	10
3	SÄÄTIÖN PERUSTAMINEN	11
3.1	Säätiön perustaminen	11
3.2	Säätiön säännöt	13
3.3	Säätiön elinkaari	15
4	SÄÄTIÖN TOIMINTA.....	17
4.1	Säätiön hallinto.....	18
4.2	Apurahojen jakaminen	19
4.3	Säätiön kirjanpito ja tilintarkastus	19
4.4	Säätiön valvonta	20
4.5	Verotus	21
4.6	Säätiön rakennejärjestelyt	22
4.7	Elinkeinotoiminnan harjoittaminen säätiössä	24
4.8	Säätiölakiin suunnitteilla olevat muutokset.....	24
5	TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	28
5.1	Tutkimuksen tavoitteet.....	28
5.2	Kvantitatiivinen tutkimus	28
5.3	Kyselytutkimus	28
5.4	Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys.....	29
5.5	Kyselylomake ja aineiston käsittely.....	30
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	31
6.1	Säätiön perustaminen	31
6.1.1	Miten päädyitte perustamaan säätiön?.....	31
6.1.2	Tapahtuiko perustaminen säädekirjalla vai testamentilla?	31
6.1.3	Minä vuonna säätiö on perustettu?.....	32
6.1.4	Mitä mieltä olette seuraavista väitteistä koskien säätiön perustamista?	32

6.1.5	Saitteko mielestänne tarpeeksi tietoa säätiömuodosta seuraavissa asioissa?	33
6.1.6	Mitä kautta saitte tietoa säätiön perustamisesta ja toiminnasta?.....	35
6.1.7	Minkälaisia neuvoja haluaisitte antaa henkilölle, joka harkitsee säätiön perustamista?	35
6.2	Säätiön toiminta.....	36
6.2.1	Onko asiointi Patentti- ja rekisterihallituksen kanssa ollut sujuvaa?.....	36
6.2.2	Mitä asioita tulisi ottaa huomioon säätiön toiminnassa?	37
6.2.3	Oletteko tutustuneet ehdotettuihin muutoksiin säätiölaissa?.....	38
6.2.4	Mitä mieltä olette väittämistä, jotka liittyvät säätiölain uudistamiseen?	38
6.2.5	Mietteitä säätiön perustamisesta ja toiminnasta	39
7	POHDINTA.....	41
7.1.	Tavoitteiden toteutuminen	41
7.2.	Pohdintaa tutkimuksen tuloksista	41
7.3.	Kehittämiskohteet.....	42
7.4.	Oman oppimisen arviointi ja ammatillinen kasvu	43
	LÄHTEET	45
	LIITE 1: SAATEKIRJE	47
	LIITE 2: KYSELYLOMAKE.....	48

1 JOHDANTO

Säätiöillä on Suomessa tärkeä rooli kansalaisten hyvinvoinnin ja yhteiskunnan kehityksen osaluilla. Ne tukevat muun muassa koulutusta, tutkimusta, sosiaali- ja terveystalvuluita, kulttuuria ja taiteita. Säätiöiden toiminnan merkitys kasvaa vuosi vuodelta. Säätiöitä rekisteröidään Suomessa keskimäärin 40 kappaletta vuodessa eli säätiökenttä kasvaa tasaiseen tahtiin. Tammikuussa 2013 säätiöiden määrä Patentti- ja rekisterihallituksen rekisterissä oli 2850 kappaletta.

Opinnäytetyö sai aiheensa pitkän pohtimisen tuloksena. Aiheen valinta oli vaikeaa, mutta säätiöön liittyvät tekijät kiinnostivat muun muassa sen vuoksi, että kyseisestä aiheesta ei ole vielä tehty opinnäytetyötä, joten sillä olisi myös uutuusarvoa. Tarkoituksena oli tuottaa kokoavaa tietoa säätiömuotoa suunnitteleville yrityksille ja henkilöille sekä muuten säätiömuodosta kiinnostuneille henkilöille sekä samalla syventää omaa tietoutta kyseisestä aiheesta. Säätiöt ovat myös ajankohtainen aihe tällä hetkellä, koska säätiölakiin suunnitellaan suuria muutoksia ja säätiöt ovat olleet lähiaikoina paljon esillä mediassa.

Tarkoituksena oli koota kattava tietopaketti, josta on yhdellä kerralla saatavissa perustieto sekä kokemusperäinen näkemys säätiön perustamisesta ja toiminnasta. Kyselyn avulla saatiin tietoa säätiöiden perustamiseen ja toimintaan liittyvistä asioista. Lisäksi esille tuli asioita, joita säätiöiden edustajat haluaisivat saattaa tietoon säätiön perustamista suunnitteleville ja toimintaa helpottamaan. Opinnäytetyöstä on apua varsinkin säätiötoimintaa suunnitteleville henkilöille, jotka haluavat tietää, miten säätiö toimii teoriassa ja käytännössä.

Opinnäytetyössä esitellään mikä on säätiö, minkälaista on säätiöiden toiminta Suomessa ja minkälaisia muutoksia säätiölakiin on tulossa. Sen jälkeen selvitetään sitä, miten säätiö perustetaan ja minkälaisia vaiheita perustamisessa on. Säätiön toiminnasta esitellään asiat, joihin jokainen säätiö törmää toimintansa aikana. Tutkimusmenetelmän valintaa ja tutkimuksen toteutusta käydään läpi sekä esitellään tehty tutkimus. Tutkimuksen esittelyn jälkeen käydään läpi tutkimuksesta tulleita tuloksia ja viimeisenä pohditaan tutkimusprosessia kokonaisuudessaan.

Teoriatiedon ohella tehtiin kysely keräämään kokemusperäistä tietoa jo toimivilta säätiöiltä. Kyselyssä haluttiin antaa mahdollisuus säätiöiden kertoa sanallisesti säätiön perustamisesta ja toiminnasta, jotta vastauksista olisi mahdollisimman paljon hyötyä tutkimuksen kannalta. Avoimien kysymysten lisäksi kyselyssä oli strukturoituja mielipidekysymyksiä, joiden avulla saatiin tietoa siitä, miten säätiöissä koetaan säätiöihin liittyvät asiat.

2 SÄÄTIÖIDEN TILANNE SUOMESSA

2.1 Säätiön määritelmä

Säätiöt eivät ole jäsenperusteisia, vaan toiminta perustuu säädekirjaan tai perustajien määrittelemän tarkoituksen toteuttamiseksi. Säätiöllä tulee olla tietty varallisuus sekä hallitus ja säätiön rakenteen tulee olla jossakin määrin pysyvä ja vakiintunut. Säätiöt ovat yksityisiä toimijoita, joiden perustamisen ja hallinnon voi hoitaa julkinen viranomainen. Toimintaansa säätiöt voivat saada julkista tukea, mutta ne toimivat kuitenkin erillään julkisista viranomaisista. (Manninen 2005, 17.)

Säätiöt toimivat itsenäisesti ja niillä on itsehallinto. Niillä on omat hallintoelimet ja ne valvovat itse omaa toimintaansa. Säätiöillä on ominaispiirteenä se, että ne eivät voi olla voittoa tavoittelevia organisaatioita ja säätiön toiminnalla hankitut tuotot on käytettävä säätiön tarkoituksen toteuttamiseen. Säätiöt eivät saa ajaa yksittäisten henkilöiden tai ryhmien etua, vaan toiminnan tulee olla yleishyödyllistä. (Manninen 2005, 17.)

2.2 Suomen säätiökanta ja yleistä tietoa säätiöistä

Ensimmäiset säätiöt on perustettu Suomessa jo 1800-luvulla. Suomen säätiökenttä on heterogeeninen, vaikka lainsäädäntö määrääkin pitkälti puitteet säätiöiden toiminnalle. Säätiöt ovat tärkeitä kansalaisten hyvinvoinnin ja yhteiskunnan kehityksen kannalta. Niillä on merkittävä vaikutus tuottajana ja tutkijana muun muassa koulutukseen, tutkimukseen, sosiaali- ja terveyspalveluihin, kulttuuriin ja taiteisiin. Säätiöiden toiminnalla on nähty olevan viime vuosikymmeninä huomionarvoinen vaikutus edellä mainituilla aloilla sekä rahoittajina että tuottajina. Julkisen sektorin aiemmin hoitamia velvoitteita on siirretty kolmannelle sektorille hoidettavaksi. (Manninen 2005, 19; Valtioneuvosto 2013-5-15.)

Suomessa on noin 3 000 toimivaa säätiötä, joiden toimesta jaetaan vuosittain satoja miljoonia euroja hyväntekeväisyyteen. Säätiöiden toiminta perustuu yhden tai useamman hyödyllisen tarkoituksen tukemiseen, jotka ovat kirjattuna sääntöihin. Säätiö voi toimia joko itse tarkoituksen toteuttamisen vuoksi tai tarkoitusta voidaan myös toteuttaa jakamalla sijoitustuotoista apurahoja. Toiminnallinen säätiö toimii siis itse tarkoituksen toteuttamiseksi ja apurahasäätiö jakaa sijoitustuottojaan apurahojen muodossa. Mahdollisuutena on myös se, että säätiö toimii molemmilla edellä mainituilla tavoilla. (Hannula 2011, 9.)

Suomen säätiöistä on Mannisen (2005, 15) mukaan suurin osa pieniä säätiöitä, joiden hallituksessa on vain lain vaatimat kolme henkilöä ja hallitus pitää vain muutaman kokouksen vuodessa. Pienet säätiöt toimivat usein vapaaehtois pohjaisesti ja säätiöiden hallituspaikat ovat luottamustoimia, joista ei makseta palkkiota. Ellei säätiön säännöissä muuta sanota, säätiö voi kuitenkin maksaa toimielintensä jäsenille kohtuullisen kokouspalkkion. Suuremmat säätiöt maksavat yleisemmin kokouspalkkion tai korvauksen säätiön hyväksi tehdystä työstä. (Manninen 2005, 15.)

Säätiöiden tarkoitukset voidaan jakaa kansainvälisen INCPO-luokituksen (International Classification of Nonprofit Organizations) mukaisesti. Tämän mukaisesti säätiöiden tarkoitus liittyy kulttuuri- ja harrastustoimintaan, koulutukseen ja tutkimukseen sekä kehittämiseen ja asumiseen. (Manninen 2005, 4.)

Suomen lainsäädännön mukaan säätiöllä tarkoitetaan sellaista perustajansa asettamaa erillisvarallisuutta, jonka hoitajana on erillinen hallinto ja jonka tarkoituksena on toteuttaa perustajansa asettamaa hyödyllistä tarkoitusta. Säätiön perustajan tehtävänä on ensin laatia säätiön säännöt, joista ilmenee säätiön tarkoitus, tarkoituksen toteuttamistavat, toiminnan rakenne ja hallinto. Säätiötä ohjaa säätiölaki ja -asetus, joissa säädetään säätiöiden toiminnasta ja valvonnasta. Säätiön hallituksen vastuulla on säätiön toiminnan ja sen varallisuuden hoitaminen huolellisesti ja niiden päämääränä on ainoastaan säätiölle asettaman tarkoituksen toteuttaminen. (Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta Ry 2013.)

Kun verrataan säätiötä osakeyhtiöön, voidaan havaita muutamia eroja. Osakeyhtiön tarkoituksena on harjoittaa liiketoimintaa sekä tuottaa omistajalle voittoa. Säätiön tarkoituksena ei ole liiketoimintaa eikä voiton tuottaminen vaan tarkoituksena on yleishyödyllisen tavoitteen edistäminen. Yhtenä erona on myös se, että säätiöllä ei ole omistajia. Toisena esimerkkinä verrataan säätiötoimintaa yhdistyksen toimintaan. Yhdistyksellä on jäseniä ja yhdistyksen tarkoitusta voidaan muuttaa. Sen sijaan säätiössä ei ole jäseniä ja säätiön toiminnan tarkoitusta voidaan muuttaa ainoastaan rajoitetuin ehdoin. Säätiöiden kohdalla on muistettava se, että eläkesäätiöt eivät kuulu säätiölain alaisuuteen. (Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta Ry 2013.)

Säätiön perustajan asettamaa sääntöihin kirjattua tarkoitusta noudatetaan ja kunnioitetaan säätiön kaikessa toiminnassa. Tarkoitusta ei voida sivuuttaa missään tilanteessa ja sitä noudatetaan koko säätiön elinkaaren ajan. Säätiön tarkoituksen muuttaminen tapahtuu Patentti- ja rekisterihallituksen luvalla. Tarkoituksen muuttamista on rajattu säätiölaissa ja sitä voidaan muuttaa vain määrättyjen edellytysten vallitessa. Uuden tarkoituksen tulee olla samansuuntainen kuin alkuperäinen tarkoitus eli se ei voi poiketa olennaisesti alkuperäisestä asetetusta tarkoituksesta. (Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta Ry 2013.)

Säätiön säännöt vahvistaa Patentti- ja rekisterihallitus. Niistä tulee käydä ilmi säätiön tarkoitus, keskeiset toimintaperiaatteet sekä toimielinten ja -henkilöiden vastuut. Se miten säätiön ensimmäiset toimielinten jäsenet valitaan, on perustajan määrättävissä säännöissä, testamentissa tai säädekirjassa. (Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta Ry 2013.)

Suomessa on itsenäisten säätiöiden lisäksi myös niin sanottuja epäitsenäisiä säätiöitä ja rahastoja. Epäitsenäinen säätiö perustetaan siten, että jollekin yhteisölle, yhdistykselle, yksityiselle henkilölle tai julkiselle viranomaiselle annetaan muusta omaisuudestaan erillään hoidettava ja tiettyyn tarkoitukseen käytettävä rahasto tai muu omaisuuserä. Epäitsenäinen säätiö eroaa itsenäisestä säätiöstä siten, että säätiön sitoumuksista vastaa säätiöomaisuuden hoitaja, kun taas itsenäisessä säätiössä sitoumuksista vastataan säätiöomaisuudella. Epäitsenäisiä säätiöitä ei voi rekisteröidä eikä niiden kat-

sota olevan itsenäisiä oikeushenkilöitä. Itsenäisten ja epäitsenäisten säätiöiden lisäksi Suomessa on pieniä ja usein myös paikallisia rahastoja, jotka toimivat rekisteröidyn yhdistyksen tai yrityksen yhteydessä. Rahastot toimivat samankaltaisesti kuin säätiöt, mutta ovat yleensä pienempiä ja rahaston tuotto kerryttää rahaston omaa varallisuutta. (Säätiöpalvelu 2010, 7; Manninen 2005, 16-17.)

2.3 Säätiöiden tilanne tulevaisuudessa

Säätiölakiin suunnitellut keskeisimmät muutokset koskevat niiden valvontaa ja sääntelyä. Mediassa on noussut esiin muutamia tapauksia, joissa säätiömuotoa on käytetty rikolliseen toimintaan ja lähipiirin suosintaan. Tällaisia uutisotsikoita on julkaistu muun muassa sen vuoksi, että säätiöt ovat toimineet tarkoituksen ja sääntöjen vastaisesti tukemalla vaali- ja muuta poliittista toimintaa. Uudessa laissa kiellettäisiin rahan sekä muun hyödyn jakaminen lähipiirin henkilöille ja yhteisöille. Yksinkertaistettuna uuden lain tarkoituksena on poistaa mahdollisuus käyttää säätiötä rikolliseen toimintaan tai lähipiirin suosimiseen. Lähipiirillä tarkoitettaisiin mahdollisesti uudessa laissa säätiön toiminnassa mukana olevan puolisoa ja lähisukulaisia. Tuen jakaminen haluttaisiin kieltää säätiön työntekijöiltä ja sisäpiiriläisiltä, joilla on säätiössä määräysvaltaa. (HS 2013.)

Säätiölaissa on myös tarkoitus helpottaa säätiön liiketoiminnan harjoittamista. Tämä tarkoittaisi sitä, että säätiön varojen keräämiseen ei enää tarvitsisi perustaa erillistä yhtiötä. Patentti- ja rekisterihallituksen tehtävä muuttuu mahdollisesti uudessa laissa siten, että sen tehtävänä olisi valvoa säätiöiden toimintaa. Säätiöiden tulisi ilmoittaa tehostetun valvonnan vuoksi toiminnastaan ja varojen käytöstään Patentti- ja rekisterihallitukselle, jolle ollaan kaavailemassa lisää oikeuksia ja velvollisuuksia säätiöiden valvontaan liittyen. (HS 2013.)

3 SÄÄTIÖN PERUSTAMINEN

Säätiön perustamista ohjaa pitkälti säätiölaki ja -asetus. Säätiölaki on peräisin vuodelta 1930 ja säätiöasetus vuodelta 1989.

3.1 Säätiön perustaminen

Säätiön perustamista harkitessa on pohdittava, onko jo olemassa jokin säätiö jolle haluaisi omaisuuden luovuttaa tai voisiko valtio taikka kunta hoitaa asian tehokkaammin. Lahjoituksia voi tehdä muun muassa yliopistoille tai muille oppilaitoksille. Aluksi on siis mietittävä haluttu tarkoitus ja miten se tehokkaasti saadaan toteutettua. Oman säätiön perustaminen ei siis aina ole paras vaihtoehto. On myös harkittava olisiko yhdistys sopivampi organisaatiomuoto omaisuuden hallinnointiin. Yhdistys saa verotuksessa myös yleishyödyllisen aseman samoin perustein kuin säätiö. Verotuksessa yhdistys ja säätiö eivät lähtökohtaisesti eroa. (Hannula 2011, 61 ja 63.)

Itsenäisen säätiön perustaminen alkaa siitä kun jonkin taho haluaa luovuttaa omaisuuttaan säätiön perustamiseen. Perustaminen tapahtuu käytännössä säädekirjalla. Säätiö voidaan perustaa myös kirjallisen testamentin määräyksellä säätäjän kuoltua. Jotta säätiö voidaan perustaa, tulee siihen hankkia lupa. Perustamisen edellytyksenä pidetään sitä, että säätiöllä tulee olla vahvistetut säännöt ja se tulee merkitä säätiöille tarkoitettuun rekisteriin. (Säätiölaki 1930, §1-2.)

Perustamismääräyksessä on esitettävä säätiölle tuleva omaisuus ja sen tarkoitus. Säädekirjassa on oltava päiväys, säätäjän allekirjoitus ja kahden henkilön oikeaksi toteaminen. Jos säätäjä ei itse hoida perustamiseen liittyviä asioita, tulee hänen määrätä henkilö kyseiseen tehtävään. Säädekirjalla säätiötä perustettaessa säätäjällä on mahdollista peruuttaa perustaminen ennen säätiön rekisteröimistä. Jos säätiön perustamishakemus on jo lähetetty Patentti- ja rekisterihallitukselle, voidaan peruuttaminen tehdä säätäjän toimesta siten, että Patentti- ja rekisterihallitukselle lähetetään kirjallinen peruutusilmoitus kahden henkilön todistamana. (Säätiölaki 1930, §3.)

Säätiön perustamisesta voidaan määrätä testamentissa, jolloin kuolinpesän hoitajan tulee kolmen kuukauden sisällä testamentin sisällön tiedoksisaannista ilmoittaa sen paikkakunnan tuomioistuimelle, missä viimeksi on ollut säätäjän kotipaikka. Jos säätäjä on asunut jossain muualla kuin Suomessa, ilmoitus tehdään Helsingin käräjäoikeudelle. Ilmoituksen jälkeen tuomioistuin tiedottaa asian Patentti- ja rekisterihallitukselle. Tuomioistuimen tulee viivästyksettä selvittää, onko testamentissa säätiön perustamiseen määrätty henkilö valmis ottamaan tehtävän vastaan. Jos määrätty henkilö ei suostu tai ei ole sovelias tehtävään, määrää tuomioistuin siihen yhden tai useamman henkilön. Edellä mainitulla tavalla toimitaan myös silloin, jos tehtävään ei ole testamentissa määrätty ketään tai jos tehtävä on avoin. Patentti- ja rekisterihallituksen tulee olla tietoinen määräyksestä eli tuomioistuin on velvollinen ilmoittamaan tehdystä määräyksestä. (Säätiölaki 1930, §3a.)

Säätiön tarkoituksen määrittelyssä tulee ottaa huomioon, että säätiön tarkoitusta ei määritellä liian suppeaksi. Määräaikaisen säätiön tarkoitus voidaan määritellä tarkemmin kuin niin sanotun ”ikuisen”

säätiön. Säännöissä voidaan määräaikaisuuden sijasta määrätä sen täyttäneen tehtävänsä, kun tietyt ehdot täyttyvät. Jos tarkoitus määritellään liian suppeasti, voi säätiön tarkoituksen toteuttaminen muuttua vaikeaksi. Mitä laiveampi tarkoituspöytäkirjan määrittely on, sitä laajempi on tuen ala. Tällä tavalla säätiö voi toimia ilman suurempia rajoitteita sekä mahdollistaa sen myös tulevaisuudessa. (Hannula 2011, 66.)

Jos säätiön perustamisesta on määrätty testamentissa, perustamislupaan tulee liittää selvitys testamentin lainvoimaisuudesta. Säätiön perustamiseen haetaan lupaa Patentti- ja rekisterihallitukselta, joka samalla vahvistaa säätiön säännöt. Patentti- ja rekisterihallitus vaatii hakemuksen tehtävän kirjallisesti ja siihen tulee liittää testamentti tai säädekirja alkuperäisenä tai viran puolesta oikeaksi todistettuna jäljennöksenä. (Hannula 2011, 16.)

Patentti- ja rekisterihallitus myöntää perustamislupaa säätiölle, jos säätiön tarkoitus on hyödyllinen ja vahvistaa säätiön säännöt niiden ollessa säätiölain säännösten mukaisesti laaditut eikä niiden sisällössä ole lakia ja hyviä tapoja rikkovia piirteitä. Perustamislupaan liittyy paljon harkintavaltaa. Patentti- ja rekisterihallituksen tulee arvioida säätiön hyödyllisyyttä sekä sitä, miten määritellään ”hyvä tapa”. (Oikeusministeriö 2010)

Säätiön perustamislupa voidaan hylätä muutamista syistä. Ensimmäisenä syynä on se, että säännöissä säätiön tarkoitukseksi mainitaan liiketoiminnan harjoittaminen. Toisena hylkäämisperusteena on säätiön pääasialliseksi tarkoitukseksi mainittu välittömän taloudellisen edun hankkiminen säätäjälle tai säätiön toimihenkilöille. Säätiölain 8 §:ssä sanotaan, että säätiön ei tule harjoittaa muuta liiketoimintaa, kuin sellaista mikä välittömästi edistää säätiölle asetettua tarkoitusta ja joka on säätiön säännöissä mainittu. Patentti- ja rekisterihallituksen tehtävänä tässä kohtaa on arvioida välitön taloudellinen etu. (Hannula 2011, 17; Säätiölaki 1930, §8; Oikeusministeriö 2010.)

Hylkäämisperusteina voi olla edellä mainittujen lisäksi se, että säätiön perustaminen katsottaisiin sääntöperinnöstä voimassa olevien säännösten kiertämiseksi ja jos säätiölle tuleva omaisuus olisi asetuksella säädettävää määrää pienempi eli alle 25 000 euroa tai omaisuus olisi sellaisessa epäsuhteessa säätiön tarkoituksen kanssa, että säätiön perustamiseen liittyvät edellytykset eivät täytyisi. Patentti- ja rekisterihallitus arvioi tarkoituksen ja perustamispääoman tarkoituksenmukaisen suhteen. (Hannula 2011, 17; Oikeusministeriö 2010.)

Patentti- ja rekisterihallitus perii säätiön perustamislupaan käsittelymaksua 1680 euroa. Perustamislupaan saaneen säätiön rekisteröinti ja vuosiselvityksen ilmoittaminen on ilmaista. Muutoksen haku perustamislupaa, sääntöjen vahvistamista tai säätiörekisteriin tehtyä ilmoitusta koskien maksaa 200 euroa. Patentti- ja rekisterihallitus on arvioinut lokakuussa 2013 käsittelevänsä perustamislupahakemukset noin kolmessa työpäivässä. Arvio voi kuitenkin muuttua käsittelytilanteen mukaan. (Patentti- ja rekisterihallitus 2013.)

Säätiö, joka on saanut perustamislupaan, ilmoitetaan säätiörekisteriin merkittäväksi, kun säännöissä mainitut toimielimet on valittu ja järjestäytyneet ja kun säätiön hallitus on vastaanottanut säätiölle

tulevan omaisuuden. Säätiö täytyy ilmoittaa kuuden kuukauden sisällä perustamisluvan myöntämisestä säätiörekisteriin, jonne tulee ilmoittaa ensinnäkin hallituksen puheenjohtajan sekä jokaisen jäsenen ja varajäsenen täydellinen nimi, osoite, asuinpaikka ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa syntymäaika. Samat tiedot tarvitaan myös säätiön nimenkirjoittajasta. Tietoja, joita myös rekisteriin tarvitaan, ovat hallituksen vakuutus ja tilintarkastajien todistus siitä, että säätiölle määrätty irtain omaisuus todetaan olevan hallituksen huostassa. Säätiölle määrätyn kiinteän omaisuuden luovutuskirjasta tulee olla oikeaksi todistettu jäljennös, jossa täytyy olla säätiön puolesta omaisuuden vastaanottaneen allekirjoitus. Viimeisenä tietona tarvitaan säätiön postiosoite. (Patentti- ja rekisterihallitus 2013; Hannula 2011, 17.)

Kun säätiö merkitään säätiörekisteriin, tulee siitä oikeuskelpoinen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että säätiö voi hankkia oikeuksia ja tehdä sitoumuksia sekä sen täytyy kantaa ja vastata veloitteistaan. Jos joku tekee sitoumuksia säätiön nimissä ennen rekisteröimistä, on hän siitä vastuussa kuin omasta velastaan. Sitoumuksen antajia ollessa enemmän kuin yksi, vastaavat kaikki sitoumuksen antajat omasta ja toistensa puolesta antamastaan sitoumuksesta. Samassa lakipykälässä kielletään muunlainen liiketoiminta, kuin säätiön säännöissä on ilmoitettu ja sellainen liiketoiminta, joka ei edistä säätiön tarkoituksen toteuttamista. (Säätiölaki 1930, §8 ja §8a.)

3.2 Säätiön säännöt

Säätiön säännöissä tulee ensinnäkin olla maininta säätiön nimestä, jossa tulee olla sana ”säätiö” mukana. Säätiön nimen tulee myös selkeästi erottua säätiörekisterissä olevien säätiöiden nimestä. Toisena asiana säännöissä on mainittava säätiön kotikunta. Seuraavaksi tulee kertoa säätiön tarkoitus ja miten se aiotaan toteuttaa sekä säätiölle tuleva omaisuus ja miten sitä hoidetaan. Säätiön hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien lukumäärä tulee olla mainittuna säännöissä sekä niiden asettamista ja toimikausi. Myös säätiön nimen kirjoittamisesta tulee olla selvyyt. Säännöistä tulee selvittää myös se, milloin tilinpäätös tulee tehdä sekä milloin tilejä ja hallintoa on tarkastettava. Lisäksi säännöissä tulee mainita, miten sääntöjen muutoksesta ja lakkauttamisesta päätetään. Säätiöllä on mahdollisuus käyttää nimenään käännoistä toiseen kotimaiseen kieleen, jonka tulee olla mainittu säännöissä. Säätiön antamat määräykset tulee olla mainittuna säätiön säännöissä. (Säätiölaki 1930, §4.)

SÄÄTIÖN MALLISÄÄNNÖT

Esimerkkisäätiön säännöt

”Säätiön nimi ja kotipaikka

1 § Säätiön nimi on NNSäätiö ja kotipaikka Helsinki

Tarkoitus

2 § Säätiön tarkoituksena on edistää pelimannimusiikin harrastusta Helsingissä.

Tarkoituksen toteuttaminen

3 § Säätiö toteuttaa tarkoitustaan myöntämällä avustuksia ja harjoittamalla tiedotustoimintaa.

Ohje

- Toteuttamistavassa ei voi olla mitään sellaista, joka ei edistä tarkoitusta.

Säädepääoma

4 § Säätiön säädepääomaksi on luovutettu viisisataatuhatta (500.000) euroa. Säätiön varat on sijoitettava varmalla ja tuloa tuottavalla tavalla. Säätiöllä on oikeus ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja sekä kartuttaa omaisuuttaan muillakin tavoin, ei kuitenkaan harjoittamalla liiketoimintaa.

Hallitus

5 § Säätiön asioita hoitaa ja sitä edustaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan valittu hallitus, johon kuuluu kuusi jäsentä. Hallituksen toimikausi alkaa vuosikokouksen päättymisestä. Ensimmäisen hallituksen toimikausi päättyy vuoden xxxx vuosikokouksen päättyessä. Säätiön hallituksen jäsenet valitsee säätiön perustaja. Mikäli valitsijataho ei ole helmikuun loppuun mennessä valinnut jäseniä hallitukseen seuraavaksi toimikaudeksi, suorittaa valinnan säätiön hallitus. Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan kunkin vuoden ensimmäisessä kokouksessa.

Hallituksen kokous

Hallitus kokoontuu puheenjohtajan tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajan kutsusta. Hallitus on päätösvaltainen kun saapuvilla on enemmän kuin puolet hallituksen kaikista jäsenistä.

6 § Kutsu hallituksen kokouksiin toimitetaan todistettavalla tavalla kirjallisesti kullekin jäsenelle vähintään viisi päivää ennen kokousta. Muut tiedonannot hallituksen jäsenille toimitetaan samalla tavalla. Päätökset tehdään yksinkertaisella ääntenenemmistöllä, mikäli näistä säännöistä ei muuta johdu. Äänten mennessä tasan ratkaistaan vaalit arvalla, mutta muissa asioissa tulee päätökseksi se mielipide, johon kokouksen puheenjohtaja on yhtynyt. Hallituksen kokouksista on laadittava pöytäkirja, johon merkitään tehdyt päätökset ja tapahtuneet äänestykset. Pöytäkirjan allekirjoittaa kokouksen puheenjohtaja ja vähintään yksi kokouksessa siihen valittu jäsen.

Hallituksen jäsenten palkkio

7 § Hallituksen jäsenille saadaan maksaa kohtuullinen kokouspalkkio ja kohtuullinen palkkio säätiön hyväksi tehdystä muusta työstä.

Vuosikokous

8 § Hallitus kokoontuu vuosikokoukseen kunkin vuoden maaliskuun loppuun mennessä.

Vuosikokouksessa on:

- 1) käsiteltävä ja hyväksyttävä hallituksen tilinpäätös ja toimintakertomus
- 2) päätettävä talousarviosta kulumassa olevalle vuodelle
- 3) määrättävä kokouspalkkion suuruus sekä
- 4) valittava tilintarkastaja ja varatilintarkastaja tarkastamaan kuluvan vuoden kirjanpitoa ja hallintoa
- 5) valitaan hallituksen jäsenet, mikäli perustaja ei ole niitä määräajassa valinnut.

Säätiön nimen kirjoittaminen

9 § Säätiön nimen kirjoittavat hallituksen puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja yhdessä tai toinen heistä yhdessä hallituksen jonkun muun jäsenen kanssa. Hallitus voi oikeuttaa säätiön toimihenkilön tai muun henkilön kirjoittamaan säätiön nimen yhdessä hallituksen puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan kanssa.

Tilikausi ja tilintarkastus

10 § Säätiön tilikausi on kalenterivuosi. Tilit ja hallituksen kertomus säätiön toiminnasta edellisestä vuonna on annettava huhtikuun aikana tilintarkastajalle, jonka on annettava kertomuksensa toukokuun kuluessa. Mikäli tilintarkastuskertomus antaa aihetta, on hallituksen kokoonnuttava kesäkuun aikana päättämään tilintarkastuksen aiheuttamista toimenpiteistä.

Vuosiselvitysten ja ilmoitusten tekeminen Patentti- ja rekisterihallitukselle

11 § Oikeaksi todistetut jäljennökset tuloslaskelmasta ja taseesta liitteineen, tase-erittelyistä sekä toiminta- ja tilintarkastuskertomuksista on kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä toimitettava Patentti- ja rekisterihallitukselle. Hallituksen jäsenen ja nimenkirjoittajien vaihtumisesta on viivytyksettä tehtävä ilmoitus Patentti- ja rekisterihallituksen säätiörekisteriin.

Sääntöjen muuttaminen ja säätiön lakkauttaminen

12 § Säätiön sääntöjä voidaan muuttaa, mikäli vähintään 2/3 hallituksen kaikista jäsenistä sitä kannattaa. Sääntömuutokselle on saatava Patentti- ja rekisterihallituksen vahvistus. Säätiön lakkauttamisesta päätetään samassa järjestyksessä.

13 § Jos säätiö lakkautetaan, käytetään säätiön varat säätiön hallituksen päättämällä tavalla sääntöjen 2 §:ssä mainittuun tarkoitukseen.” (Patentti- ja rekisterihallitus 2013.)

3.3 Säätiön elinkaari

Säätiöt ajatellaan perustettavaksi määräämättömäksi ajaksi tai määrätyksi ajaksi. Vaikka säätiö perustettaisiin määräämättömäksi ajaksi, voidaan sillä ajatella kuitenkin olevan jonkinlainen erotettava elinkaari. Hallituksen tehtävä tässä elinkaariajattelussa on tehdä tarkoituksen toteuttaminen mahdolliseksi ilman häiriöitä. On kuitenkin olemassa sellaisia taloudellisia, yhteiskunnallisia tai säätiön tarkoitukseen liittyvän alan olosuhdemuutoksen aiheuttamia tilanteita, joissa säätiön elinkaari voi päättyä. Tämän kaltaisissa tilanteissa säätiö tulee sulauttaa toiseen säätiön tai lakkauttaa sen toiminta kokonaan. (Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta Ry 2013.)

Tarkoituksen toteuttamisen rahoitus säätiölle tulee perustajalta. Säätiöasetuksessa on maininta siitä, että perustajan antama varallisuus on oltava vähintään 25 000 euroa. Säätiön tulisi pystyä toimimaan jo pelkällä säädepääomalla, joten säätiötä ei voi perustaa lahjalupausten tai liiketoiminnan tuottojen varaan. Toimintaedellytysten arvioimisen avuksi laaditaan säätiölle toimintasuunnitelma. (Säätiöasetus 1989/1045.)

Säätiö tulee perustaa perustajan määräysten mukaisesti. Perustamista valvoo perustaja tai perustamisen valvontaan nimetty henkilö. Perustamismääräys on peruttavissa perustajan toimesta siihen asti kun säätiötä ei ole rekisteröity. Perustajalla ei ole säätiön rekisteröimisen jälkeen erityisoikeutta kyseisen säätiön asioiden hoitamiseen, lakkauttamiseen, säätiön sääntöjen tai tarkoituksen muuttamiseen, jollei säätiön säännöissä muuta mainita. (Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta Ry 2013.)

Jos hallitus havaitsee, että säätiö ei enää toimi tehokkaasti tarkoituksen toteuttamisessa, on vaihtoehtoina säätiöfuusio eli sulautuminen toiseen säätiöön tai säätiön lakkauttaminen kokonaan. Säätiö voidaan sulauttaa toiseen toimivaan säätiöön, jolla on samankaltainen tarkoitus, jos säätiön toiminta tarkoituksen toteuttamiseen paranee huomattavasti. Sulautuminen voidaan tehdä myös siten, että kaksi tai useampi säätiö siirtää velat ja varallisuutensa perustettavaan uuteen säätiön. Tässäkin tapauksessa rajoituksena on se, että säätiöillä tulee olla samansuuntainen tarkoitus ja tarkoituksen toteuttamisen tulee parantua olennaisesti. (Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta Ry 2013.)

Patentti- ja rekisterihallituksen suostumus sulautumiseen tulee saada säätiölaissa ilmoitetussa määräajassa ja sen jälkeen säätiön kotipaikan tuomioistuimen lupa. Näiden toimenpiteiden jälkeen sulautuminen tulee ilmoittaa rekisteröitäväksi säätiörekisteriin määräajassa. (Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta Ry 2013.)

Jos kuitenkin havaitaan, että säätiön tarkoitusta tulisi muuttaa tilanteessa, jossa se on mahdotonta ja säätiön määräaikaistaminen arvioidaan turhaksi, voidaan säätiö lakkauttaa Patentti- ja rekisterihallituksen hyväksytyä sen. Säätiön toiminnan ollessa jatkuvasti laitonta tai sääntöjen vastaista, voi säätiön kotipaikan tuomioistuin erityisestä syystä Patentti- ja rekisterihallituksen hakemuksella lakkauttaa säätiön toiminnan heti. Lakkauttamistilanteessa säätiön hallitus varmistaa, että säätiön varat käytetään säätiölain lakkauttamispykälän mukaisesti. Jos kuitenkin tällaista sääntömääräystä ei ole, varat menevät valtiolle. Valtio luovuttaa varat lakkautetun säätiön tarkoituksen mukaisten kohteiden edistämiseen. (Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta Ry 2013.)

4 SÄÄTIÖN TOIMINTA

Kuten on jo aiemmin todettu, itsenäisen säätiön toimintaa sääntelee pitkälti säätiölaki. Pelkkä säätiölainsäädännön noudattaminen ei kuitenkaan riitä, vaan säätiön hallinnon tulee lisäksi huomioida muu lainsäädäntö. Säätiölain merkitys näkyy selkeästi säätiöiden luonteessa ja toiminnassa monilla erilaisilla tavoilla säätiön erityisluonteen vuoksi. (Hannula 2011, 9.)

Lyhyesti sanottuna, säätiö on oikeushenkilö, jonka toiminta on julkisen valvonnan alaista jonkin hyödyllisen tarkoituksen toteuttamiseksi sekä säätiölain vaatimalla tavalla että säätiön omien sääntöjen mukaisesti. Luonteeltaan säätiötä voisi määritellä pysyväksi ja muuttumattomaksi. Käytännössä tällä tarkoitetaan sitä, että sääätäjän esittämää ja kirjaamaa sekä rekisteriviranomaisten vahvistamaa tahtoa noudatetaan tarkasti säätiön myöhemmässä toiminnassa sekä jos sääntöjä muutetaan, säätiö yhdistetään tai lakkautetaan. Sääätäjän tahto tulee olla nähtävissä säätiön säädekirjasta ja voimassa olevista säännöistä, jotka Patentti- ja rekisterihallitus on vahvistanut. (Hannula 2011, 9.)

Säätiölaissa on tarkat säännöt säätiön tarkoituksen muuttamisesta ja säätiön lopettamisesta. Sekä tarkoituksen muuttaminen että säätiön lopettaminen ovat käytännössä mahdollisia vasta kun voidaan todeta, että säätiö ei voi toteuttaa säännöissä ilmoitettua tarkoitusta tai sen toteuttaminen on olennaisesti vaikeutunut. Tällaisessa tilanteessa säätiöittäminen on mahdollinen keino turvata säätiön jatkuminen. Valvova viranomainen voi antaa luvan säätiön sääntöjen muuttamiseen kuten myös lopettamiseen. Säätiön lopettaminen ainoastaan sääätäjän toivomuksesta tai hallituksen päätöksellä on siis mahdotonta. (Hannula 2011, 12.)

Oikeudellisesta näkökulmasta katsoen säätiö ei ole yhteisö, koska omistajia ja jäseniä ei ole. Kun säätiö merkitään säätiörekisteriin, säätiön perustajan eli sääätäjän oikeus osallistua säätiön toimintaan päättyy. Toisaalta myös velvollisuus antaa jatkorahoitusta säätiölle katkeaa rekisteriin merkitsemisen myötä. Kuitenkin sääätäjällä on mahdollisuus toimia rekisteröinnin jälkeen säätiön hallituksessa, jolloin hän pystyy lain ja sääntöjen rajoitukset huomioon ottaen käyttämään valtaa. (Hannula 2011, 12.)

Sääätäjän, perustajan tai lahjoittajan aseman perusteella on mahdotonta puuttua säätiön hallintoon ja käyttää määräysvaltaa säätiöön liittyen. On myös huomattava, että sääätäjä tai kukaan muu taho ei ole omistajan, jäsenen tai niihin verrattavissa olevan asemassa vaikka kyseinen taho rahoittaisi jatkuvasti säätiön toimintaa. Poikkeuksena edelliseen on kuitenkin säätiön sääntöjen rajoissa tapahtuva toiminta. Tästä esimerkkinä on sääätäjän tai hänen määräämiensä henkilöiden toiminta säätiön hallituksessa tai valtuuskunnassa. Perustaja- asemansa vuoksi säätiön perustajahenkilöt tai yhteisöt eivät voi vaikuttaa säätiön toimintaan vaan sääntöjen mukaisesti valitut toimielimet hoitavat säätiön toimintaa ja omaisuutta sekä tekevät päätökset säätiön omaisuuden käyttämisestä säätiön säännöissä merkittyyn tarkoitukseen. (Hannula 2011, 12.)

4.1 Säätiön hallinto

Hallitus on yleensä säätiön ainoa toimielin, joten sen rooli on tärkeässä osassa säätiön hallinnossa. On kuitenkin mahdollista, että säätiön hallintoa täydentää valtuuskunta, asiamies tai vastaavanlainen edustuksellinen toimielin. Säätiön hallitus toimii säätiön sääntöjen ja säätiölain antamissa puitteissa. Jokaisella säätiöllä tulee olla hallitus ja siinä on oltava puheenjohtaja sekä vähintään kaksi muuta jäsentä. Säätiön hallituksen kolmen jäsenen vähimmäisvaatimusta ei voi kiertää varajäsenillä tai mitenkään muuten. Säätiön hallituksen pienin mahdollinen kokoonpano on kolme varsinaista jäsentä. (Hannula 2011, 19.)

Säätiön hallituksena on mahdollista myös toimia säätiön säännöissä määrätyn toisen säätiön, yhdistyksen tai laitoksen hallituksen jäsenet. Viranomainen voi toimia myös säätiön hallituksena tai jäsenenä. Säännöissä niin mainittaessa säätiön hallitukselle voidaan myös valita varajäsenet. Säätiölaissa jäseniä koskevat määräykset koskevat myös varajäseniä. (Säätiölaki 1930, §9.)

Säätiölaki määrää, että vähintään yhdellä hallituksen jäsenellä ja toimihenkilöllä tulee olla asuinpaikka Euroopan talousalueella. Patentti- ja rekisterihallitus voi kuitenkin myöntää poikkeusluvan tässä asiassa. Hallituksen jäsenenä taikka nimenkirjoittajana ei voi olla konkurssissa oleva tai vajaavaltainen henkilö. (Säätiölaki 1930, §9.)

Säätiöön valitun hallituksen täytyy toimia ainoastaan säätiön parhaaksi säätiön sääntöjä ja lakia noudattaen. Yksi hallituksen tehtävistä on edustaa säätiötä. Hallituksen jäsenten ei koskaan tule edustaa ulkopuolisen nimittäjätahon etua säätiön edun vastaisesti. Edellisen lisäksi on tärkeä muistaa, että säätiön hallituksen jäsenillä on henkilökohtainen vastuu, joka voi liittyä laiminlyönteihin tai vahingon aiheuttamiseen. (Hannula 2011, 13.)

Hallituksella ajatellaan säätiössä olevan yleistoimivalta. Tämän toimivallan siirtäminen onnistuu ainoastaan sääntömääräyksellä tai vain rajoitetusti säätiön hallituksen päätöksellä. Säätiön säännöissä voidaan määrätä, että säätiön hallituksen ohella päätösvaltaa käyttää muu säätiön toimielin (em. valtuuskunta), hallituksen jäsen tai säätiön toimihenkilö (em. asiamies). Säätiön säännöissä voi olla myös maininta, että hallituksen jäsenellä tai säätiön toimihenkilöllä on nimenkirjoitusoikeus eli kyseinen henkilö voi käytännössä edustaa säätiötä. Hallitus voi antaa nimenkirjoitusoikeuden. (Hannula 2011, 20.)

Hallituksen vastuulla on huolehtia säätiön toiminnan järjestämisestä asianmukaisella tavalla ja siitä, että säätiön varat tulee sijoitetuksi varmalla ja tuloa tuottavalla tavalla. Säätiön tarkoitusta voidaan tällä tavalla toteuttaa mahdollisimman hyvin ja pitkään. Säätiöiden sijoittaessa varoja riskin välttäminen on tärkeämpää kuin mahdollisimman suuret tuotot. Säätiölaissa on myös vaatimus siitä, että varat sijoitetaan turvallisesti. (Hannula 2011, 22.)

Patentti- ja rekisterihallitus valvoo, että säätiön hallintoa hoidetaan lain ja säätiön sääntöjen puitteissa. Säätiölaissa ei ole kuitenkaan tarkennusta siitä, mistä laista on kyse. Lailla tarkoitetaan tässä

vähintään säätiölakia, mutta myös muita lakeja, joita säätiön tulee toiminnassaan noudattaa. Muita noudatettavia lakeja säätiölle ovat muun muassa kirjanpitolaki, verolaki ja muut säätiön toimintaan liittyvät lait (Hannula 2011, 24). Säätiöiden omilla tilintarkastajilla on myös keskeinen asema säätiöiden toiminnan valvonnassa. (Manninen 2005, 16.)

4.2 Apurahojen jakaminen

Apurahasäätiöiden toiminta perustuu avustusten ja apurahojen jakoon. Hallituksen tehtävänä on huolehtia, että apurahaohjesääntö tai jokin muu kirjallinen määrittely ohjaa säätiön jakamien apurahojen kohdentumista säätiön tarkoituksen mukaisesti. Säätiö myös määrittelee apurahojen jakomenetelyssä käytettävät periaatteet ja käytännöt. Säätiön täytyy määritellä, kuinka määräytyy se kokonaissumma, jonka säätiö jakaa apurahoja ja kuinka apurahojen jakamisesta päätetään. Lisäksi yksittäisten apurahasummien määräytymisen periaatteet ovat säätiön määriteltävissä. (Säätiöpalvelu 2011, 17.)

Säätiön tulee ottaa huomioon apurahojen jaossa ajankohdan ja tuettavien alojen tarpeet sekä muiden tuen jakajien painotukset. Apurahatoiminnan vaikuttavuus ja yhteistyömahdollisuudet muiden toimijoiden kanssa on arvioitava säännöllisesti. Huomattava osuus säätiön tuotoista menee apuraha-toimintaan. Säätiön tulee apurahojen käytössä kiinnittää huomiota vaikuttavuuteen ja tehokkuuteen sekä siihen, että apurahat jaetaan myönnettyyn tarkoitukseen. Säätiön tulee muodostaa kriteerit hakemusten käsittelylle, jotta apurahojen jako tapahtuu asianmukaisesti ja asiantuntemukseen perustuen. Kriteereihin sisältyy esteellisyys päätöksenteossa. Apurahaohjesääntöön tulee kirjata asiantuntijamenettely. (Säätiöpalvelu 2011, 17.)

4.3 Säätiön kirjanpito ja tilintarkastus

Säätiö lukeutuu kirjanpitolain 1 luvun 1§:n mukaan siihen ryhmään, joka on aina kirjanpitovelvollinen. Jokainen säätiö on siis kirjanpitovelvollinen, vaikkei harjoittaisi elinkeinotoimintaa. Säätiöitä koskevat kaikki kirjanpitolaissa asetetut vaatimukset eli kahdenkertainen kirjanpito, hyvän kirjanpito-tavan noudattaminen sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot. (Kirjanpitolaki 1997, §1; Hannula 2011, 37.)

Säätiön hallitus on vastuussa tilinpäätöksen laatimisesta jokaiselta tilikaudelta. Tilinpäätöksen tulee sisältää tase, tuloslaskelma ja liitetiedot. Tilinpäätökseen tulee liittää toimintakertomus, jonka tehtävänä on antaa tietoja säätiön toiminnan kehittymiseen liittyvistä tärkeistä seikoista. Lisäksi siinä on esitettävä olennaiset tapahtumat tilikauden aikana ja sen päättymisen jälkeen sekä siinä on arvioitava säätiön tulevaa kehitystä. Toimintakertomuksessa on kerrottava, miten säätiö on toiminut asetetun tarkoituksen toteuttamiseksi. Asiat, jotka tulee selvittää säätiön toimintakertomuksesta edellä mainittujen lisäksi, ovat tuensaajat, tuen tarkoitus ja myönnetty summat. (Hannula 2011, 39; Säätiöpalvelu 2011, 20.)

Tilintarkastus sisältää säätiön tilikauden kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tarkastuksen. Koska säätiöllä ei ole omistajia, asettaa se hallinnon tarkastukselle lisää paineita. Tilintarkastuslaissa on vaatimus, että säätiöllä on velvollisuus valita KHT-tilintarkastaja ja varatilintarkastaja. Edellä mainittujen sisältövaatimusten lisäksi säätiön tilintarkastuskertomuksessa tulee vastata seuraaviin kysymyksiin:

1. onko varat sijoitettu säätiössä asianmukaisesti;
 2. onko säätiön toimielimen jäsenille maksetut palkkiot kohtuullisia;
 3. antavatko tilinpäätös ja toimintakertomus oikeat ja riittävät tiedot säätiön toiminnasta.
- (Säätiölaki 1930, §11-12; Hannula 2011, 46 .)

Hallituksen antamasta toimintakertomuksesta tulee käydä ilmi se, miten säätiö on toiminut tarkoituksensa toteuttamiseksi tilikaudella. Toimintakertomuksessa on edellisen lisäksi todettava kirjanpitolaissa määrätyt asiat. Säätiöiden tulee toimittaa vuosiselvitys valvovalle viranomaiselle sekä Patentti- ja rekisterihallitukselle kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päätöksestä. Siinä tulee olla mukana oikeiksi todistetut jäljennökset tuloslaskelmasta ja taseesta liitteineen, tase-erittelystä, toiminta- ja tilintarkastuskertomuksista. Patentti- ja rekisterihallituksella on oikeus antaa uhkasakko, jos säätiö ei luovuta tilinpäätöstä vaaditussa ajassa tai sen jälkeen. (Säätiölaki 1930, §11-12; Patentti- ja rekisterihallitus 2013.)

Vuosikertomus ja toimintakertomus eroavat toisistaan siten, että toimintakertomuksessa oleva tieto on laissa rajattu. Vuosikertomus on taas laajempi kuvaus säätiön toiminnasta, sen periaatteista ja päämääristä sekä muun muassa säätiön yhteiskunnallisesta merkityksestä. Vuosikertomuksessa julkaistaan tukien myöntämisen periaatteet, säätiöltä tukea saaneet ja myönnettyt summat. Lisäksi tulee kertoa, millä muilla tavoilla säätiön tarkoitusta on toteutettu. Vuosikertomuksen yhteydessä on myös tarkastettu tilinpäätös ja toimintakertomus. Vuosikertomuksessa tulee noudattaa avoimuutta. Kohderyhmänä vuosikertomukselle ovat läheisten sidosryhmien lisäksi tiedotusvälineet, julkinen valta ja suuri yleisö. Vuosikertomukset julkaistaan säätiöiden kotisivuilla. (Säätiöpalvelu 2011, 20.)

4.4 Säätiön valvonta

Valvonnassa tärkeintä on se, että säätiö valvoo itse omaa toimintaansa. Säätiön ulkopuolista valvontaa suorittavat tilintarkastajat ja säätiön toimintaa valvova viranomainen on Patentti- ja rekisterihallitus. Säätiön sisäisen valvonnan periaatteiden laadinta ja toimivuuden arviointi kuuluvat hallituksen tehtäviin. Valvonnan tulee seurata, että säätiö toimii lakien, säätiön sääntöjen, säätiössä omaksuttujen periaatteiden mukaisesti ja saatua informaatiota voidaan pitää luotettavana. Säätiön hallituksen tehtävänä on tämän lisäksi varmistaa, että säätiön omaisuus on tallessa, kaikki säätiölle kuuluvat tulot tuloutetaan säätiön kirjanpitoon oikean suuruisina sekä säätiö maksaa sille kuuluvia ja asianmukaisesti hyväksytyjä menoja. (Säätiöpalvelu 2011, 21.)

Hallitus määrittelee säätiön sisäiseen raportointiin liittyvät periaatteet. Sisäinen raportointi on yksi osa säätiön sisäisestä valvonnasta. Sisäinen raportointi on tehtävä kirjallisesti ja sen tulee olla sekä avointa että selkeää. Raportin sisältöön kuuluvat selvitys säätiön tuloksesta, taloudellisesta asemas-

ta, rahoituksesta ja toiminnasta. Lisäksi tulee olla tieto, miten kyseiset tekijät ovat muuttuneet ja miten ne poikkeavat suunnitellusta. Raporttiin voi liittää myös tietoa henkilöstöstä ja muista toiminnan johtamiseen liittyvistä asioista. (Säätiöpalvelu 2011, 21.)

Hallituksen on määriteltävä riskienhallinnan periaatteet ja keskeiset riskit niiden laatuun ja laajuuteen nähden riittävässä määrin. Hallituksen tehtävänä on seurata säätiön toimintaan liittyviä riskejä sekä raportoida merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä toiminta- tai vuosikertomuksessa. Säätiölle hyvä maine on yksi keskeisimmistä menestystekijöistä, koska se edistää säätiön mahdollisuuksia saada piiriinsä asiantuntijoita, toimielinten jäseniä sekä henkilökuntaa. Hyvämaineiset säätiöt saavat yksityisiä lahjoituksia ja testamentteja. (Säätiöpalvelu 2011, 21.)

Omaehtoisen valvonnan lisäksi säätiön toiminnan asianmukaisuutta valvoo Patentti- ja rekisterihallitus. Laissa säädetään valvovan viranomaisen eli Patentti- ja rekisterihallituksen velvollisuudesta valvoa säätiöiden hallintoa, jotta säätiössä toimitaan lainsäädännön ja säätiön sääntöjen mukaisesti. Patentti- ja rekisterihallituksen suorittama säätiövalvonta voidaan jakaa kolmeen osioon: perustamisvaiheen valvonta, säännöllinen valvonta ja yksittäistapausten valvonta. (Patentti- ja rekisterihallitus 2013; Oikeusministeriö 2013.)

Perustamisvaiheessa valvotaan, että säätiölle voidaan antaa perustamislupa, joka on edellytyksenä säätiön rekisteröimiselle. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että valvotaan tarkoituksen hyödyllisyyttä. Vuosittainen eli säännöllinen valvonta perustuu jälkikäteen tapahtuvaan laillisuusvalvontaan, joka tehdään ensisijaisesti säätiön vuosittain toimitettujen tilinpäätösasiakirjojen avulla. Valvova viranomainen voi myös vaatia valvontaa varten muitakin säätiön toimintaan liittyviä selvityksiä tutkiakseen ilmi tulleita yksilöityjä syitä, jotka johtavat tarkastustarpeeseen. (Patentti- ja rekisterihallitus 2013; Oikeusministeriö 2013.)

4.5 Verotus

Säätiön yleishyödyllisyydestä säädetään tuloverolain 22.1 §:ssä. Säätiön yleishyödyllisyyden kriteereinä ovat:

1. säätiö toimii välittömästi ja yksinomaan yleiseksi hyväksi henkisessä, aineellisessa, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä
2. säätiön toiminta ei kohdistu ainoastaan rajoitettuun henkilöpiiriin
3. säätiö ei toiminnallaan tuota siihen osalliselle taloudellista etua voitto-osuutena, osinkona, kohtuullista suurempana palkkana tai muuna hyvityksenä.

Kaikkien edellä mainittujen edellytysten tulee täytyä yhtäaikaaisesti, jotta säätiön katsotaan olevan yleishyödyllinen. Säätiön sääntöjen ja toiminnan tulee täyttää kyseiset edellytykset. Vaikka säätiön säännöt täyttäisivät edellytykset, mutta tosiasiallinen toiminta ei vastaakaan sääntöjä, tehdään yleishyödyllisyyden arviointi toiminnan perusteella eikä sääntöjen perusteella. (Verohallinto 2013.)

Säätiön on käytettävä joka vuosi tulojaan yleishyödylliseen tarkoitukseen. Sitä, onko säätiö yleishyödyllinen, ei ratkaista pelkästään euromäärillä tai suhdeluvuilla vaan verottaja tekee arvi-
on kokonaisharkintaan perustuen. Verottaja ottaa huomioon sijoitustoiminnan ja rahastoinnin vaikutusta tapauskohtaisesti. Tarkastelussa otetaan huomioon pitemmän aikavälin jakopolitiikka. (Säätiöpalvelu 2011, 24.)

Säätiöllä voi olla kolmenlaisia tuloja: elinkeinotuloa, kiinteistötuloa ja henkilökohtaisen tuloläh-
teen tuloa. Jos katsotaan, että säätiö ei ole yleishyödyllinen, on sen maksettava kaikesta tulosta 24,5 %. Säätiön yleishyödyllistä toimintaa ei katsota elinkeinotoiminnaksi. Sen arviointi, että on-
ko toiminta yleishyödyllistä, on melko hankalaa. Arvioitaessa yleishyödyllisyyttä otetaan huomi-
oon asiat, jotka viittaavat elinkeinotoimintaan. (Säätiöpalvelu 2011, 24.)

Jos yritys antaa yleishyödylliselle säätiölle lahjoituksen, saa yritys tietyin edellytyksin vähentää
sen verotuksessa. Vähennysoikeus on annettu tieteen, taiteen ja suomalaisen kulttuuriperinteen
hyväksi tehdyistä lahjoituksista. Kaikki lahjoitukset yleishyödylliselle säätiölle ovat lahja- ja perin-
töverosta vapautettuja. (Säätiöpalvelu 2011, 25.)

Säätiön antamat apurahat ovat saajalleen verovapaata tuloa tietyin edellytyksin. Apurahan
myöntäjä ei ole verovelvollinen jakamistaan apurahoista. Säätiöltä saadut apurahat ovat ve-
ronalaista tuloa siltä osin kun ne ylittävät valtion taitelija-apurahan vuotuisen määrän. Vuonna
2012 taiteilija-apurahan veroton määrä on 19 444,88 euroa. (Säätiöpalvelu 2011, 25; Veron-
maksajat 2013.)

4.6 Säätiön rakennejärjestelyt

Jossain vaiheessa säätiön elinkaarta voi tulla tilanne, jossa säätiö ei pysty täyttämään tarkoitustaan
tehokkaasti. Syitä tilanteeseen voi olla esimerkiksi tuettavan henkilöryhmän väheneminen. Tällaises-
sa tilanteessa kyseeseen voi tulla säätiön yhdistäminen toiseen säätiöön, joka harjoittaa samankal-
taista toimintaa. On myös mahdollista, että säätiö laajentuu liian monelle alalle, jolloin voi tulla tarve
pilkkoa säätiön toimintaa erillisiin osiin. (Hannula 2011, 73.)

Säätiölaissa (1930, §17a) määrätään, että säätiö voi sulautua toiseen säätiöön, jonka tarkoitus on
olennaisesti samankaltainen. Sulautuvan säätiön varat ja velat siirtyvät vastaanottavalle säätiölle, jos
säätiön tarkoituksen toteuttaminen sulautumisen myötä olennaisesti paranee. Säätiölain mukaan
säätiöitä ei voi sulauttaa, ellei sulautuminen paranna sulautuvien säätiöiden tarkoituksen toteutta-
mista. Toisena edellytyksenä on se, että sulautuvien säätiöiden tarkoitukset on oltava olennaisesti
samankaltaisia. (Säätiölaki 1930, §17a; Hannula 2011, 74.)

Säätiöiden sulautuminen on prosessina määrämuotoinen, eli sulautumisesta tehtävä sopimus hyväk-
sytään vastaanottavassa säätiössä siten, kuin on sääntöjen muuttamisesta säätiön säännöissä vel-
voitettu ja sulautuvassa säätiössä siten kuin tarkoituksen muuttamisesta on säätiön säännöissä mää-

rätty. Sulautuvassa säätiössä vaaditaan vähintään kolmen neljäsosan äänienemmistö päätöksen tekemiseen, jollei säätiön säännöissä muuta määrätä. (Hannula 2011, 74.)

Patentti- ja rekisterihallitukselta on haettava suostumusta sulautumiseen ja mahdolliseen vastaanot-tavan säätiön sääntöjen muuttamiseen neljän kuukauden kuluessa sulautumissopimuksen hyväksy-misestä. Kun Patentti- ja rekisterihallitus antaa suostumuksena sulautumiseen, tulee neljän kuukau-den kuluessa hakea sulautuvan säätiön kotipaikan tuomioistuimelta lupaa sulautumissopimuksen täytäntöönpanoon. Patentti- ja rekisterihallituksen suostumus ja säätiön velkojalista tulee toimittaa hakemuksen liitteenä. (Hannula 2011, 74-75.)

Edellä kuvattua sulautumista voidaan kutsua tavalliseksi sulautumiseksi. Siinä sulautuva säätiö su-lautuu olemassa olevaan säätiöön, jota kutsutaan vastaanottavaksi säätiöksi. Vastaanottava säätiö jatkaa molempien säätiöiden tarkoituksen hoitamista hyödyntäen sulautuneelta säätiöltä sulautumi-sen myötä siirtyneitä varoja sekä omia varojaan. Sulautuva säätiö purkautuu menettelyssä. Sulau-tumissopimus, jossa on sulautumisen ehdot, korvaa erillisen säädekirjan ja sulautumissopimuksen liitteenä on oltava uuden säätiön säännöt. (Hannula 2011, 76.)

Toinen vaihtoehto on kombinaatiosulautuminen, jossa perustetaan täysin uusi säätiö. Kombinaatio-sulautumisessa kaksi tai useampi olemassa oleva säätiö sopii varojensa ja velkojensa luovuttami-sesta perustettavalle uudelle säätiölle. Tällöin sulautumista pidetään neutraalimpana toimena, koska tavallisessa sulautumisessa saatetaan vastaanottava säätiö ajatella olevan merkittävämpi. Vastaan-ottava säätiöhän saa lisää varoja, kun taas sulautuva säätiö purkautuu. Kombinaatiosulautuminen tarkoittaa siis käytännössä sitä, että perustetaan täysin uusi säätiö, jolle aiempien säätiöiden varat siirtyvät ja toiminta voidaan aloittaa uudelta pohjalta. (Patentti- ja rekisterihallitus 2013; Hannula 2011, 77.)

Säätiölaki mahdollistaa sulautumisen siten, että kyseessä on kaksi säätiötä, jotka sulautuvat tai myös mahdollisesti useampia sulautuvia säätiöitä. Yhteisöt, kuten osakeyhtiöt, yhdistykset tai osuuskunnat eivät voi sulautua säätiöön. On kuitenkin mahdollista, että esimerkiksi purkautuva yh-distys lahjoittaa varansa jollekin säätiölle. Tällöin kyseessä on ainoastaan varojen lahjoittaminen. (Hannula 2011, 77.)

Osakeyhtiölain kaltaista jakautumismenettelyä ei säätiölaissa tunneta. Osakeyhtiölain mukaisessa ja-kautumismenettelyssä jakautuvan yhtiön varat ja velat siirtyvät osittain tai kokonaan yhdelle tai useammalle osakeyhtiölle. Jakautumiseksi nimitettyä järjestelyä ei siis ole mahdollista säätiössä teh-dä. Säätiön voidaan kuitenkin ajatella jakautuvan, jos osa säätiön varoista siirretään uuden säätiön perustamista varten. Tämä ei ole laissa tarkoitettu jakautuminen vaan kyse on säätiön varojen lah-joittamisesta säätiön sääntömääräistä tarkoitusta palvelemaan tarkoitukseen. (Hannula 2011, 77-78; Osakeyhtiölaki 2006, 17 luku §1.)

4.7 Elinkeinotoiminnan harjoittaminen säätiössä

Vuoden 1930 säätiölaki ei kieltänyt liiketoiminnan harjoittamista säätiössä. Laissa ei ollut estettä sille, ettei säätiö voisi harjoittaa liiketoimintaa säätiön tarkoituksena. Vuonna 1964 säätiölain osittaisuudistuksessa säädettiin 5 §:n 3 momentissa, että säätiölle, jonka tarkoituksena on liiketoiminnan harjoittaminen, ei myönnetä perustamislupaa. Tämä lakimuutos muutti merkittävästi säätiöiden mahdollisuutta harjoittaa liiketoimintaa. Samalla säädettiin säätiölain 8a § liiketoimintakiellosta, jolla kiellettiin muu kuin säätiön säännöissä mainittu liiketoiminnan harjoittaminen. (Hannula 2011, 78.)

Liiketoiminnan käsitettä ei erityisemmin avata hallituksen esityksessä (HE 4/1964vp), mutta siinä mainitaan, että säätiölain 8a §:ssä tarkoittamalla säätiön säännöissä todetulla ja säätiön tarkoitusta välittömästi toteuttavalla liiketoiminnalla tarkoitetaan esimerkiksi kansanterveyttä edistävän säätiön harjoittamaa kustannus- ja julkaisu- toimintaa. Hallituksen esityksessä todetaan myös, että liiketoiminta, jota säätiö harjoittaa, esimerkiksi erillisen osakeyhtiön avulla, voidaan nähdä ristiriitaisena mainitun säännöksen kanssa, jos säätiön kaikki varat sijoitetaan kyseiseen toimintaan. (Hannula 2011, 79; Hallituksen esitys 4/1964vp)

Liiketoimintakielto koskee vain säätiön omissa nimissä harjoitettua liiketoimintaa. Sääntösidonnaisen liiketoiminnan on edistettävä välittömästi säätiön tarkoituksen toteuttamista ja liiketoimintakieltoa valvotaan säätiön sääntöjen pohjalta. Valvontaviranomaisella ei ole muita arvosteluperusteita säätiön nimissä harjoitettavaan liiketoimintaan kuin säätiön säännöt. (Hannula 2011, 80.)

4.8 Säätiölakiin suunnitteilla olevat muutokset

Tällä hetkellä voimassa oleva säätiölaki on tullut voimaan vuonna 1930. Laissa on nähty olevan parannuksen ja uudistamisen tarvetta, jotta säätiöt voisivat toimia tehokkaammin, sujuvammin ja siten, että niiden toiminta on ennakoitavissa. Säätiölain uudistamisella haetaan sitä, että säätiömuodon käyttämiselle ei asetettaisi turhia rajoitteita. Säätiölakia on uudistettu osittain monia kertoja aiemminkin, mutta nyt on todettu, että laki tarvitsee kokonaisuudessaan uudistuksia. Säätiöiden toimintaan vaikuttavaa lakia pidetään ajalleen tyyppillisesti suppeana ja sen nähdään olevan avoin erilaisille tulkinnoille. (Oikeusministeriö 2013; Hannula 2011, 9.)

Voimassa olevaa lakia ollaan parantamassa palvelemaan toiminnallisia säätiöitä tarkoituksenmukaisemmalla tavalla ja ottamaan paremmin huomioon niiden ominaispiirteet. Tarkoituksena on myös parantaa säätiön perustajan mahdollisuuksia vaikuttaa sekä valvonnan että hallinnon järjestämiseen. Säätiön perustamiseen ja toimintaan liittyviä hallinnollisia asioita halutaan helpottaa. Perustamisen osalta tämä tehtäisiin niin, että perustamisen edellytyksiä selvennettäisiin ja perustamisasiakirjojen muotoa ja sisältövaatimuksia vähennettäisiin sekä luovuttaisiin kokonaan perustamislupamenettelystä. Ehdotuksessa esitetään, että kaksivaiheisesta lupa- ja rekisteröinti-ilmoitusmenettelystä myös luovuttaisiin ja siirryttäisiin yksivaiheiseen rekisteröintimenettelyyn. Perustaminen haluttaisiin tehdä mahdolliseksi ilman huomattavaa säätiöoikeuden tuntemusta. (Oikeusministeriö 2013.)

Keskeisin muutoskohde säätiölaissa on säätiöiden avoimuuteen liittyvät tekijät kuten säätiölaitoksen tunnettuus, säätiöiden valvonnan helpottaminen ja yhteiset pelisäännöt. Konkreettisesti säätiöiden avoimuutta lisättäisiin antamalla toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen liitetiedoissa nykyistä yksityiskohtaisempaa tietoa säätiön toiminnasta ja rahavirroista. Tämä aiheuttaisi sen, että säätiöiden valvonta sidosryhmien ja viranomaisten osalta helpottuisi. Toimintakertomuksen tietojen perusteella viranomaisena voisi valvoa aikaisempaa tehokkaammin sitä, että säätiön toiminta vastaa tarkoitusta sekä noudatetaanko säätiön toiminnassa lähipiirivarojenjaosta annettuja säännöksiä. (Oikeusministeriö 2013.)

Säätiöiden valvonnasta vastaisi uudistuksen jälkeen edelleen Patentti- ja rekisterihallitus, mutta valvontaan uutena ehdotuksena tulisi viranomaisten välisten tiedonvaihdon esteiden poistaminen säätiölainsäädännöstä. Tehostuneen valvonnan kustannukset katettaisiin perimällä säätiöiltä valvontamaksua, jonka suuruudesta päätettäisiin vasta sitten kun lakiehdotuksen vaikutukset säätiövalvontaan on voitu arvioida. (Valtioneuvosto 2013.)

Lain sisältöä ja kirjoitusasua tehdään yhtenäisemmäksi säätiölainsäädännön kehityksen tuomien muutosten kanssa muun muassa hallinnon helpottamiseksi ja hallintopalveluiden saatavuuden kehittämiseksi. Keskeiset säätiölainsäädännölliset kysymykset säänneltäisiin ehdotuksen perusteella laissa. Lain kirjoitusasua selkeytettäisiin jakamalla se osiin siten, että yleiset periaatteet, hallinto, rakennejärjestelyt ja seuraamukset on jäsennelty omiin kokonaisuuksiin. Lukuihin lisätyt väliotsikot ja pykälät on pyritty kirjoittamaan mahdollisimman lyhyiksi. (Oikeusministeriö 2013.)

Säätiöiden toimintamahdollisuuksia halutaan laajentaa, jotta säätiöiden tuloksellisuus ja tehokkuus saataisiin paremmalle tasolle. Suunnitellussa muutoksessa tuloksellisuutta ja tehokkuutta lähdettäisiin parantamaan keventämällä ja poistamalla muodollisia rajoituksia ja selkeyttämällä oikeustilaa. Säätiö saisi uuden lakiehdotuksen mukaan harjoittaa liiketoimintaa tarkoituksen toteuttamiseksi ja rahoittamiseksi, jos tätä oikeutta ei ole säännöissä rajoitettu. Muutosta on ehdotettu selkeyttämään säätiölle sallittua liiketoimintaa siten, että sitä ei määriteltäisi muusta lainsäädännöstä tulevien määritelmien kautta. (Oikeusministeriö 2013.)

Säätiön perustajalle annettaisiin uudessa laissa laajempi mahdollisuus vaikuttaa toimintaan säätiön sääntöjen kautta säätiölakia täydentävistä valvonta- ja oikeussuojakeinoista. Ehdotuksessa haluttaisi nauttaa perustajalle oikeus määrätä säännöissä yksityisistä valvontakeinoista. Perustajalle annettaisiin myös mahdollisuus poiketa joiltakin osin lainsäädännössä olevista rajoituksista koskien sulautumista, purkautumista ja tarkoituksen muuttamista. Säätiöiden sidosryhmien asema ei huonone ehdotuksen vuoksi. (Oikeusministeriö 2013.)

Eriyinen huomio uutta lakia suunniteltaessa on kiinnitetty sidosryhmiin ja niiden asemaan. Säätiöille annettaisiin toimintamahdollisuuksia parantavia menettelytapoja, jotka on valittu sen perusteella, että ne eivät vaikuta heikentävästi sidosryhmien, kuten velkojien ja edunsaajien, asemaan. Uudessa ehdotelmassa sidosryhmien asema halutaan turvata myös säännöksillä. Uudella lakiehdotuksella ha-

lutaan antaa hyvä perusta rehelliselle säätiötoiminnan harjoittamiselle, mutta huomioida kuitenkin väärinkäytökset tehostamalla oikeussuojajärjestelmää. (Oikeusministeriö 2013.)

Säätiölain uudistuksessa lähipiirin määritelmä selkeytettäisiin ja laajennettaisiin. Lähipiirillä tarkoitettaisiin uudessa laissa säätiön hallituksen jäseniä, hallintoneuvoston jäseniä, toimitusjohtajaa ja tilintarkastajaa sekä näiden lähisukulaisia. Lisäksi säätiön työntekijät olisivat lähipiiriä. Nykyisellään laissa lähipiiriin luetaan vain säätiön perustaja ja toimihenkilöt. Tällä muutoksella pyritään lisäämään luotamusta säätiöiden toimintaan yleisen hyvän edistäjänä eikä säätiötä käytettäisi lähipiiriin kuuluvien yksityisten taloudellisten tarkoituserien edistämisen välineenä. (Valtioneuvosto 2013.)

Voimassa olevassa laissa on vaatimus säätiön tarkoituksen hyödyllisyydestä, jota on pidetty epäselvänä. Nykyisen lain perusteella ei ole selvää, missä määrin säätiö voi tarjota etuja perustajalle, säätiön lähipiirille tai toimihenkilöille. Tarkoituksen hyödyllisyyttä selventämään ehdotettaisiin sitä, että taloudellisten etujen antaminen lähipiirille kiellettäisiin kokonaan ja lähipiiritoimintaa valvottaisiin yksityiskohtaisempien toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen avulla. (Oikeusministeriö 2013.)

Säätiön perustamisvaihetta halutaan uudistetussa laissa helpottaa esimerkiksi siinä tilanteessa kun perustajia on useampia. Säätiön rekisteröintivaihe haluttaisiin myös tehdä yksinkertaisemmaksi. Säätiön hallinnon ja valvonnan järjestämiseen haluttaisiin antaa uusia keinoja. Säätiöiltä vaadittua 25 000 euron vähimmäispääomaa uudistetussa laissa ei enää vaadittaisi, vaan säätiön pääoman pitäisi olla riittävä perustamista seuraavien kolmen vuoden ajalle. Tämä edellyttäisi sitä, että perustajat tekisivät toimintasuunnitelman ja talousarvion ensimmäisille kolmelle vuodelle. (Valtioneuvosto 2013.)

Säätiön tulisi laatia myös sijoitustoiminnastaan suunnitelma, jonka noudattamista tilintarkastaja voisi valvoa. Sijoitustoimintaan haluttaisiin uudessa lakiehdotuksessa sovellettavan säätiön johon yleistä huolellisuusvelvoitetta. Säätiön varojen sijoittamista arvioitaisiin hyvän säätiötavan ja johdon yleisen huolellisuusvelvoitteen perusteella eikä säätiön varojen sijoittamista enää säänneltäisi säätiölaissa. Säätiölaista haluttaisiin myös poistaa sijoitustoimintaa koskevat ristiriitaiset ja epäselvät ”varmaa ja tuloa tuottava” -vaatimukset, jotka korvattaisiin kirjallisella sijoitussuunnitelmalla ja vaatimuksella sijoitustoiminnan suunnitelmallisuudesta. (Oikeusministeriö 2013.)

Säätiötoiminnan luotettavuuden ja säätiöiden valvonnan takia kaikilla säätiöillä, myös pienimmillä säätiöillä, haluttaisiin olevan vähintään yksi tilintarkastaja. Ehdotuksessa on ollut esillä vaihtoehto, jossa pienimmät säätiöt voisivat luopua tilintarkastajasta, mutta sen nähtiin johtavan siihen, että säätiövalvonnan edellytykset heikkenisivät, koska tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tietojen taso laskisi. (Oikeusministeriö 2013.)

Uudistetussa laissa säänneltäisiin selkeämmin myös toiminnallisista säätiöistä, jotka tuottavat esimerkiksi koulutus- ja hyvinvointipalveluja. Tämä edistäisi säätiömuodon käyttämistä myös julkisen sektorin toiminnossa. Uudistuksien säätiölaissa arveltaisiin johtavan säätiötoiminnan tehostumiseen ja ehkä säätiöiden määrän kasvuun. Toisena puolena voidaan kuitenkin nähdä se, että uudistuksesta

aiheutuisi säätiöille uusia kustannuseriä. Uudistamistyöryhmä ei ole ottanut kantaa verotukseen liittyviin kysymyksiin. (Valtioneuvosto 2013.)

5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen tavoitteita, tutkimusmenetelmää, tutkimuksen luotettavuutta, aineiston käsittelyä ja kyselylomaketta.

5.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää säätiöiden perustamiseen ja toimintaan liittyviä kokemuksia ja ongelmatilanteita. Tällä tavoin saadaan edellisen osion teoriapohjalle myös toisenlainen näkökulma. Tutkimuksen tulosten tarkoituksena on olla avuksi henkilöille, jotka suunnittelevat säätiön perustamista ja myös niille, jotka ovat kiinnostuneita säätiömuodosta. Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esiin säätiön perustaneiden henkilöiden kokemuksia.

5.2 Kvantitatiivinen tutkimus

Aineisto, joka kerätään tekemällä kysely, käsitellään kvantitatiivisesti. Kvantitatiivinen tutkimus etenee vaihe vaiheelta tilastotieteen sääntöjä noudattaen. Ennen kyselylomakkeen laatimista tutkijalla tulee olla tietoa ilmiöstä, joka saadaan olemassa olevista teorioista. Tutkittavan ilmiön tulee olla selvä ja ymmärretty sekä muuttujat ja niiden riippuvuussuhteet ovat tiedossa. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa selvitetään miten olemassa olevat teoriat toimivat käytännössä ja millaisia määrällisiä tuloksia saadaan tutkimuksesta. (Kananen 2010, 74.)

Määrällisessä eli kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineisto kuvataan ja tulkitaan sekä tilastojen että numeroiden avulla. Määrällisellä tutkimusmenetelmällä selvitetään ilmiöiden syy-seuraussuhteita, ilmiöiden välillä olevia yhteyksiä tai ilmiöiden yleisyyttä. Kvantitatiiviset menetelmät perustuvat mittaamiseen, jossa mittayksikkö vaihtelee ilmiön mukaan. Tarkastelun kohteena oleva ilmiö on tarkoitus saada numeeriseen hallintaan. (Jyväskylän yliopisto, Koppa; Erätuuli 1994, 10.)

Valitsin kvantitatiivisen tutkimuksen sen vuoksi, koska tarkoituksena oli saada yleistettävää tietoa, joka olisi mitattavissa. Tulokset saa määrällisessä tutkimuksessa numeeriseen muotoon ja esitettäväksi kuvioiden avulla. Tärkeänä tekijänä oli myös se, että tutkijan osuus tutkimustulokseen on vähäinen eli tutkija ei vaikuta läsnäolollaan vastauksiin. Kvantitatiivinen tutkimus noudattaa tiettyjä vaiheita tutkimusta tehtäessä, joten se on tutkijan kannalta laadullista tutkimusta selkeämpi vaihtoehto. Tulosten tulkinta on myös helpompaa sen vuoksi, että aineistoa pystyy tulkitsemaan ja kuvaamaan numeroiden avulla.

5.3 Kyselytutkimus

Tutkimus tehdään sähköisenä kyselytutkimuksena, koska se on nopea tapa saada vastauksia ja on helppo toteuttaa. Kun kyselylomake on suunniteltu huolella, saatu aineisto voidaan analysoida tietokoneen avulla. Aikataulu ja kustannukset ovat melko tarkasti arvioitavissa kyselylomaketta tehtäessä. Tutkimuksen analysointiin löytyy monenlaisia tapoja, mutta tulosten tulkinta voi olla haastavaa.

Kyselytutkimuksessa on haastavaa saada vastausmäärä korkeaksi. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007, 190.)

Lomakkeiden avulla saadaan tutkittua tosiasioita, käyttäytymistä ja toimintaa, tietoa, arvoja ja asenteita, uskomuksia, käsityksiä ja mielipiteitä. Täsmällisiä tosiasioita pitää kysyä suoraan yksinkertaisina kysymyksinä, joko avoimina kysymyksinä tai monivalintakysymyksinä. Lomakkeen laadinta ja kysymysten tarkka suunnittelu ovat avaintekijöitä onnistuneeseen tutkimukseen. Kun lomaketta kootaan, tulee siitä tehdä helposti täytettävän näköinen. Lähetekirjelmästä tulee selvitä vastaajalle, miksi kyselyyn kannattaa vastata ja mikä sen merkitys on. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007, 192-193, 199.)

5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys

Tutkimusta tehdessä on arvioitava sen luotettavuutta ja pätevyyttä. Luotettavuus eli reliabelius viittaa kykyyn antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia tutkimusta tehdessä; Mittaustulosten tulee siis olla toistettavissa. Tutkimusmenetelmän ja tutkimuksessa käytettävien mittareiden tulee antaa tarkoitettuja tuloksia. Reliabelius tutkimuksissa voidaan todeta esimerkiksi siten, että kaksi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen eri tutkimuskerroilla. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007, 226; Virtuaali ammattikorkeakoulu.)

Luotettavuutta arvioitaessa tutkimuksessa, jossa kerätään ihmisten kokemuksia, on vaikea toistaa samankaltaisilla tuloksilla. Jokainen ihminen kokee asiat erilailla, joten vastaukset voivat vaihdella eri tutkimuskerroilla paljon. Esimerkiksi tulokset voivat vaihdella sen mukaan, kuka säätiössä vastaa kyselyyn ja minkälainen säätiö on kyseessä. Säätiön asiamies voi vastata samoihin kysymyksiin aivan erilailla kuin säätiön perustaja, koska lähtökohdat ovat erilaiset. Tutkimuksesta saatuja tuloksia voi siis pitää osittain sattumanvaraisina.

Pätevyys eli validius tarkoittaa tutkimuksen arvioinnissa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä on ollut tarkoituksena mitata. Kyselytutkimuksessa saatetaan esimerkiksi ymmärtää kysymys toisin kuin tutkija on tarkoittanut kyselyä tehdessään. Tutkijan tulee erottaa omat ajattelumallinsa tuloksia käsitellessä, jotta tuloksia voidaan pitää pätevinä. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007.)

Kyselytutkimusta tehdessä on aina kysymysten väärinymmärtämisen mahdollisuus olemassa, mutta kysymykset on tehty mahdollisimman yksitulkintaisiksi vastaajille, jotta tutkimuksesta saatavat tulokset kuvaisivat hyvin kysyttyä asiaa. Kyselyssä kysymykset on pyritty ilmaisemaan mahdollisimman ytimekkäästi ja ilman vaikeita tai monitulkintaisia sanoja. Hyvällä suunnittelulla pätevyys saadaan kohtuulliselle tasolle. Tutkimusmenetelmän valinnalla, kyselytutkimuksella, saadaan kerättyä kokemuksia, joten tutkimuksessa mitataan oikeaa asiaa. Yksittäisten kysymysten pätevyyttä on vaikea arvioida.

5.5 Kyselylomake ja aineiston käsittely

Kyselytutkimusta tehdessä kyselylomakkeen suunnittelu on tehtävä mahdollisimman huolellisesti. Siten tutkimuksella on perusteet onnistumiselle. Kysymysten muoto tulee tehdä mahdollisimman yksiselitteiseksi, jotta tulokset eivät vääristyisi. Kyselylomakkeen rakenne on yksi onnistumiseen vaikuttava tekijä. Sen pituus ja kysymysten lukumäärä tulee suunnitella tarkoin, jottei kyselystä tule liian pitkä. Kyselylomakkeen ulkoasu, selkeys, kysymysten järjestys ja ohjeistus vaikuttavat myös vastausmäärään. (Valli 2001, 100)

Kyselylomake suunniteltiin tutkimukseen siten, että se olisi selkeä ja kokonaisuus olisi helposti hahmotettavissa. Kysymyksistä haluttiin tehdä mahdollisimman helposti ymmärrettäviä ja yksiselitteisiä tekemällä lyhyitä ja ytimekkäitä kysymyksiä. Koska kyselyssä oli avoimia kysymyksiä, ei kysymyksiä saanut olla liian montaa, jotta kysely ei vaikuttaisi liian aikaa vievältä. Selkeyttä haluttiin lisätä siten, että kysymykset olivat järjestyksessä siten, että taustalla oli säätiön elinkaariajattelu eli kysymykset alkoivat perustamisen alkuvaiheista ja etenivät loogisesti eteenpäin säätiön toimintaan.

Hyvä puoli kyselylomaketutkimuksessa on, että tutkija ei vaikuta läsnäolollaan vastauksiin, kuten haastattelussa voi käydä. Kyselylomakkeen avulla voi kysyä monta kysymystä jos vastausvaihtoehdot on annettu valmiiksi. Aineiston keruusta aiheutuvat kustannukset pysyvät alhaisina. Vastausajankohdan voi myös jokainen vastaaja itse valita, joten vastauksia on mahdollista pohtia rauhassa. (Valli 2001, 100)

Vastausvaihtoehdoiksi valikoitui perinteinen mielipideasteikko eli valittavana olivat vaihtoehdot samaa mieltä – eri mieltä –asteikolla. Vastaaminen tällaisiin kysymyksiin on vastaajalle helppoa ja nopeaa kun taas avoimet kysymykset voidaan ajatella enemmän aikaa ja vaivaa vieviksi. Kyselyssä oli strukturoituja kysymyksiä, joita tarkentamaan oli tehty avoimia kysymyksiä, jotta tuloksia tulkittaessa olisi helpompaa tehdä johtopäätöksiä ja saada tarkempaa tietoa mielipiteistä.

Heikkoutena kyselylomaketutkimuksessa on muun muassa vastausprosentin alhaisuus. Vaikka aineiston keruu on nopeaa, lisää uusintakyselyjen tekeminen työtä ja kustannuksia. Väärinymmärtämisen mahdollisuus on kyselytutkimuksessa mahdollista eikä vastaaja voi saada tarkentavaa tietoa epäselvien kysymysten kanssa. Lomakkeeseen voi myös vastata muu henkilö kuin kenelle kysely on tarkoitettu. On myös mahdollista, että vastaaja vastaa väärin tai epätarkasti kyselyyn. (Valli 2001,102)

Kyselyssä vastausprosentti oli lähetettyjen kyselyjen määrään nähden kohtuullinen, joten tulosten tulkinta oli mahdollista tehdä nopeassa aikataulussa. Avointen kysymysten takia kyselyn otos pidettiin pienempänä, koska niiden tulkinta vie aikaa. Kyselytutkimusta tehdessä on aina mahdollisuus, että kyselyyn vastataan epätarkasti tai väärin, joka vaikuttaa tuloksiin.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Kysely tehtiin Webropol-kyselynä, jonka vastausaika oli kaksi viikkoa. Kysely lähetettiin 31 säätiöille ja vastauksia tuli kyselyn ollessa avoinna 13 kappaletta. Vastaukset analysoitiin Webropol-ohjelmassa olevien menetelmien avulla. Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen tuloksia ja niitä verrataan teoriaan.

6.1 Säätiön perustaminen

6.1.1 Miten päädyitte perustamaan säätiön?

Kyselyn ensimmäisessä kohdassa kysytään syitä siihen, miksi säätiö on perustettu. Vastauksista voi huomata, että säätiön perustamiseen on päädytty hyvin erilaisista syistä. Yhtenä syynä vastauksista tuli esille toiminnan laajeneminen, joka johti ennen yhdistyspohjaisen toiminnan organisaatiomuutokseen. Säätiömuodon nähtiin olevan yhdistysmuotoa sopivampi toiminnan laajentuessa. Yhtenä perusteluna säätiön perustamiseen oli se, että säätiö sai alkunsa kun kaksi säätiötä sulautui yhdeksi. Ennen sulautumista molemmat säätiöt oli perustettu sen takia, että sidosryhmät halusivat tukea opiskelijoiden oppimista ja tutkimusta.

Säätiö voidaan perustaa kun ollaan aloittamassa järjestöjen välistä yleishyödyllistä yhteistyötä ja halutaan perustaa vakaasti toimiva organisaatorakenne. Vain yksi vastaaja oli ollut perustamassa säätiötä testamentilla. Vastaajan mukaan testamentti määräsi testamentin toimeenpanijat hoitamaan edesmenneen omaisuutta perustamalla hänen nimeään kantavan säätiön. Valtion rahoitus sekä säätiön sosiaalinen ja terveydenhuollon järjestämiseen perustuva tarve ovat olleet säätiön perustamiseen johtaneet perustelut. Säätiötä voidaan lähteä myös perustamaan tarpeesta säilyttää ja lisätä sijoitusvarallisuutta, mikä mahdollistaa suurempien apurahojen ja avustusten jaon.

Perustettaessa säätiötä, syynä voi olla yksinkertaisesti yksityisen henkilön halu perustaa säätiö lahjoittamallaan peruspääomalla. Eräällä säätiöllä perustamisen syynä on se, että työryhmän käytyä läpi erilaiset toimintamuodot, suositeltiin nimenomaan säätiömuotoa parhaiten soveltuvaksi toimintaan. Itsenäisen säätiön perustamiseen voi olla perusteluna se, että säätiömuodossa nähdään olevan paremmat mahdollisuuden varainhankintaan kuin jossakin toisessa toimintamuodossa.

6.1.2 Tapahtuiko perustaminen säädekirjalla vai testamentilla?

Kyselyllä selvitettiin onko vastaajien säätiöt perustettu säädekirjalla vai testamentilla. Tulokseksi tuli se, että suurin osa vastaajien säätiöistä oli perustettu säädekirjalla ja vain noin kahdeksan prosenttia vastaajista on perustanut säätiön testamentilla. Melkein 92 % vastaajista on perustanut säätiön säädekirjalla, joten tutkimuksen mukaan on yleisempää perustaa säätiö säädekirjalla kuin testamentilla.

KUVIO 1. Säätiöiden perustaminen säädekirjalla ja testamentilla kyselyn mukaan

6.1.3 Minä vuonna säätiö on perustettu?

Säätiön perustamisvuotta kysyttäessä saattoi huomata, että otokseen sattui sekä uusia säätiöitä että jo pitemmän aikaa toimineita säätiöitä. Vanhin säätiö oli perustettu vuonna 1948 ja uusin vuonna 2010. Noin 58 % vastanneista säätiöistä on perustettu 1990-luvun jälkeen kun taas ennen kyseistä aikaa oli perustettu 42 %. Perustamivuosiltaan säätiöt jakautuvat eri aikoihin, josta on kyselyssä varmasti ollut apua. Vasta perustetut säätiöt tietävät paljon perustamisesta ja pidemmän aikaa toimineet taas toiminnasta.

6.1.4 Mitä mieltä olette seuraavista väitteistä koskien säätiön perustamista?

Säätiön perustaminen ei välttämättä ole aivan mutkatonta. Siksi kyselyssä kysyttiin säätiön perustamiseen liittyvien toimintojen vaativuudesta. Jokainen säätiö käy perustamisen aikana tietyt vaiheet läpi, jotka vaaditaan tehtäviksi säätiölainsäädännössä. Yksi näistä vaiheista on säätiön tarkoituksen määrittäminen. Säätiön tarkoituksen määrittämisen vaativuudesta kysyttäessä 10 % kokee olevansa täysin samaa mieltä väittämästä: tarkoituksen määrittäminen on vaativaa. Jokseenkin samaa mieltä tarkoituksen määrittämisen vaativuudesta on 20 % vastaajista. Jokseenkin eri mieltä väittämästä on 10 % ja täysin eri mieltä 60 %. Tuloksista voidaan päätellä, että säätiön tarkoituksen määrittämistä pidetään melko helppona tehtävänä. Vain noin 30 % vastaajista pitää säätiön tarkoituksen määrittämistä vaativana.

Sääntöjen määrittämisen vaativuus säätiötä perustaessa jakaa enemmän mielipiteitä. Täysin samaa mieltä ja jokseenkin samaa mieltä vastaajista oli 30 % vastaajista siitä, että säätiön sääntöjen määrittäminen on vaativaa. 10 % on vastannut kysymykseen vastausvaihto ehdon neutraali kanta eli sääntöjen määrittämistä ei pidetä vaativana eikä helppona. 60 % kyselyyn vastaajista piti sääntöjen määrittämistä helppona tehtävänä. Kuten tarkoituksen määrittämistäkin, säätiön sääntöjen määrittämistä suurin osa vastaajista pitää helppona.

Säätiötä perustettaessa tulee valita haluaako perustaa ”ikuisen” säätiön vai määräaikaisen säätiön. Kyselyssä annettiin väite, että valinta ”ikuisen” säätiön ja määräaikaisen säätiön välillä olisi vaativaa. Vastaajat olivat tästä väitteestä hyvin yksimielisiä. 20 % vastaajista vastasi vaihtoehdon joksikin eri mieltä siitä, että säätiön määräaikaisuuden ja ”ikuisen” säätiön välillä olisi vaikea tehdä valinta. Täysin eri mieltä väittämästä oli vastaajista 60 % eli suurin osa. Valinta määräaikaisen säätiön ja ”ikuisen” säätiön välillä on helppoa vastaajien mielestä. 80 % vastaajista oli siis eri mieltä väittämän kanssa. Väitteen kanssa samaa mieltä ei ollut yksikään vastaajista. 20 % vastaajista valitsi tämän väitteen kohdalla vaihtoehdon ”En osaa sanoa”.

Jokaisen säätiön tulee jättää perustamislupahakemus Patentti- ja rekisterihallitukselle säätiötä perustettaessa. Tämän tiedon pohjalta tehtiin kyselyyn väite: perustamislupahakemuksen jättäminen Patentti- ja rekisterihallitukselle oli vaativaa. Tähän väitteeseen 20 % ei halunnut ottaa kantaa ja valitsivat sen myötä vaihtoehdon en osaa sanoa. Neutraalin kannan väitteeseen ottivat 20 % vastaajista eli perustamislupahakemuksen jättäminen ei ollut vaativaa eikä helppoa. Jokseenkin eri mieltä väitteestä oli 10 % vastaajista kun taas täysin eri mieltä oli 30 % vastaajista. Jokseenkin samaa mieltä oli vastaajista 20 %. Perustamislupahakemuksen jättäminen Patentti- ja rekisterihallitukselle on ollut siis sujuvaa vastauksista päätellen.

Hallituksen kokoonpano tulee määrittää säätiön perustamisvaiheessa. Tässä kysymyksessä haluttiin saada tietoon kyselyyn vastaajien mielipide siitä, että onko säätiön hallituksen kokoonpanon määrittäminen vaativaa. Täysin samaa mieltä ja jokseenkin samaa mieltä ei ollut kukaan vastaajista. Neutraalin kannan valitsi vastaajista 10 %. 60 % vastaajista oli jokseenkin eri mieltä ja 30 % täysin eri mieltä. Vastauksia katsoessa käy heti selväksi, että hallituksen kokoonpanoa ei ole vaativaa määrittellä, koska 90 % vastaajista on päätenyt vaihtoehtoon, jossa ollaan eri mieltä väittämän kanssa.

Säätiön tilintarkastajan valinnasta ollaan myös hyvin samanmielisiä. Väittämänä oli, että tilintarkastajan valinta on vaativaa. Vain 10 % on jokseenkin samaa mieltä ja jopa 80 % vastaajista on täysin eri mieltä. 10 % vastaajista ei ota kantaa väitteeseen. Väittämästä ollaan hyvin samaa mieltä, joten tilintarkastajan valitseminen ei ole siis haastavaa säätiön perustamisvaiheessa.

Viimeisessä mielipidekysymyksessä annettiin väittämä, että säätiön ilmoittaminen Patentti- ja rekisterihallituksen säätiörekisteriin oli vaativaa. Kuten edellisessä väittämässä joka liittyi asiointiin Patentti- ja rekisterihallituksen kanssa, vastaukset jakautuvat jonkin verran. Ilmoittamisen vaativaksi on kokenut 20 % vastaajista. Neutraalin kannan väitteeseen on ottanut 10 % vastaajista. Jokseenkin eri mieltä väittämästä oli 10 % vastaajista ja täysin eri mieltä oli 40 % vastaajista. Eri mieltä väittämästä siis oli 50 % vastaajista. 20 % ei osannut ottaa kantaa väittämään.

6.1.5 Saitteko mielestänne tarpeeksi tietoa säätiömuodosta seuraavissa asioissa?

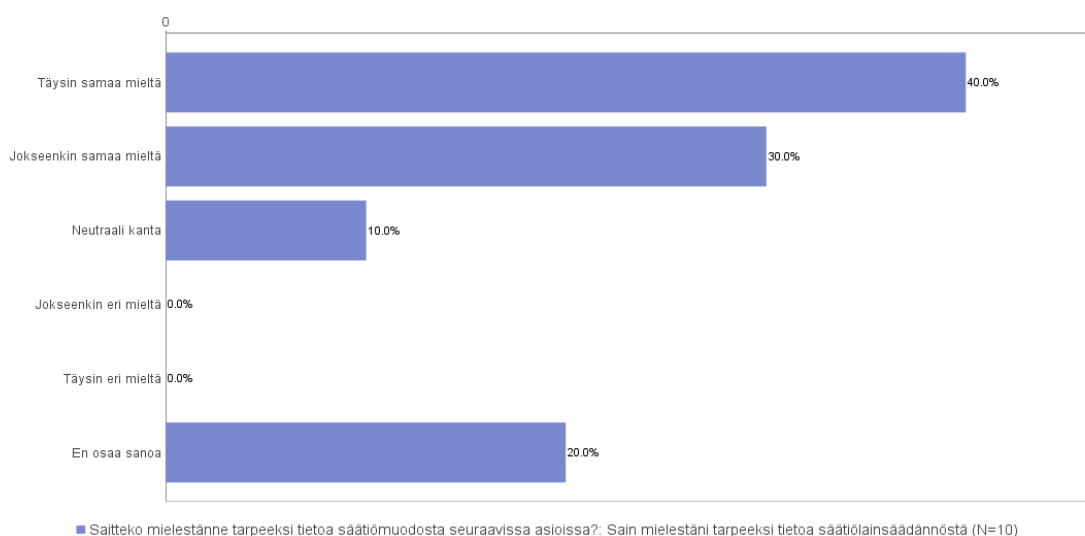
Seuraavissa kysymyksissä selvitettiin väittämien avulla, miten hyvin tietoa on tarjolla säätiömuodosta ja onko sitä vastaajien mukaan tarpeeksi saatavilla. Säätiön perustamisesta tarpeeksi tietoa on

mielestään saanut puolet vastaajista. Täysin samaa mieltä on 40 % ja jokseenkin samaa mieltä 10 %. Neutraalin kannan valitsi vastaajista 20 % ja 30 % ei osannut ottaa kantaa väittämään.

Säätiön toiminnasta sai mielestään tarpeeksi tietoa 40 % vastaajista. Neutraaliin kantaan päätyi 40 % ja 20 % ei osannut ottaa kantaa kyseiseen väittämään. Kysymyksen kohdalla tuloksia on vaikea tulkita, koska neutraaliin vastaukseen päätyi jopa 40 % vastaajista. Tämän kaltainen tulos voisi selittyä sillä, että kaikki tarvittava tieto on saatu tai kysymyksen asettelu on epätarkka. Tässä kohtaa olisi pitänyt varmaan tarkentaa kysymystä. Voi olla, että kysymykseen on vastannut henkilöitä, jotka eivät ole tarvinneet tietoa toiminnasta.

Seuraava väite koski säätiölainsäädäntöön liittyvää tietoutta. Väitteenä kyselyssä oli, että sain mielestäni tarpeeksi tietoa säätiölainsäädännöstä. 70 % vastaajista oli mielestään saanut tarpeeksi tietoa lainsäädännöstä säätiöihin liittyen. 40 % oli täysin samaa mieltä väittämästä ja 30 % oli jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. 10 % päätyi valitsemaan neutraalin kannan ja 20 % ei ottanut väitteeseen kantaa. Kukaan vastaajista ei ollut eri mieltä väittämästä, joten säätiölainsäädännöstä on saatu hyvin tietoa selkeästi. Alla olevasta kuvaajasta voi nähdä selkeän jakautuman vaihtoehtojen välillä.

Saitteko mielestänne tarpeeksi tietoa säätiömuodosta seuraavissa asioissa?: Sain mielestäni tarpeeksi tietoa säätiölainsäädännöstä

KUVIO 2. Vastaajien mielipide väitteestä: sain mielestäni tarpeeksi tietoa säätiölainsäädännöstä

Säätiömuoto asettaa tiettyjä rajoituksia toiminnalle. Näistä rajoituksista tarpeeksi tietoa mielestään oli saanut 40 % vastaajista. 30 % on väitteestä "sain mielestäni tarpeeksi tietoa säätiömuodon asettamista rajoituksista" täysin samaa mieltä ja 10 % jokseenkin samaa mieltä. 30 % otti neutraalin kannan ja 20 % ei osannut vastata kysymykseen. Tämän väitteen tuloksia katsoessa huomaa, että tässäkin kohtaa olisi pitänyt laittaa luultavasti jokin esimerkki säätiömuodon asettamista rajoituksista, jotta vastaajat olisivat valinneet ovatko väittämän kanssa eri mieltä vai samaa mieltä.

Sain mielestäni tietoa liiketoiminnan harjoittamisesta säätiössä on väittämä, johon vastaajista 10 % on vastannut olevansa täysin samaa mieltä. Jokseenkin samaa mieltä on väittämästä 30 % vastaa-

jista. 30 % vastasi ottavansa neutraalin kannan väittämään ja myös 30 % ei ottanut kantaa kysymykseen. Tietoa on siis ollut saatavilla myös liiketoiminnan harjoittamisesta säätiössä.

Säätiön verotuksesta on mielestään saanut tarpeeksi tietoa 40 % jakautuen vastausvaihtoehtoihin siten, että 20 % oli täysin samaa mieltä väittämästä ja 20 % jokseenkin samaa mieltä väittämästä. 30 %:lla on neutraali kanta väittämään ja niin ikään 30 % on vastannut vaihtoehdon en osaa sanoa. Tietoa säätiöön liittyvistä asioista on hyvin saatavilla vastausten perusteella. Edellisten väittämien kohdalla neutraalin vastausvaihtoehdon tai en osaa sanoa –vaihtoehdon on valinnut moni, joten kysymyksissä on epätarkkuutta tai ne on kysytty vaikealla tavalla. On myös mahdollista, että vastaajista osa ei ole tarvinnut kyseisiä tietoja säätiön toiminnassa, joten eivät sen vuoksi ota kantaa väittämisiin. Mihinkään säätiötietouden saatavuuden väitteisiin ei tullut vastauksia täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä, joten tietoutta on saatavilla todella hyvin.

6.1.6 Mitä kautta saitte tietoa säätiön perustamisesta ja toiminnasta?

Edellistä kysymystä tarkentamaan haluttiin tietää, mitä kautta tieto säätiön perustamisesta ja toiminnasta on saatu. Kirjallisuus ja internet tuli vastauksissa esiin useaan otteeseen sekä Patentti- ja rekisterihallitus on myös ollut monen säätiön tiedonlähteenä. Perustaja yhteisöt ja muiden vastaavien tukisäätiöiden benchmarking olivat tiedonlähteitä, joista säätiöt voivat saada tietoutta säätiöistä. Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta on koettu myös säätiöistä tietoa etsivälle tarpeelliseksi. Yhtenä vaihtoehtona, joka nousi melko useasta vastauksesta esiin, oli palkata juristi, jolla on tietous säätiöön liittyvistä asioista.

Säätiön kuuluessa johonkin ketjuun, on säätiön perustamiseen tarvittava tieto ja valmiit mallit olemassa muissa vastaavissa yksiköissä, joten erillistä tiedonetsintää ei välttämättä ole tarvista tehdä. Säätiöissä, jotka on perustettu vuosikymmeniä aikaisemmin, säätiötietous on välittynyt ihmisten kautta. Tähän tulokseen puoltaa sen, että samantyyppisistä lähtökohdista lähteneet yhteisöt tekivät samankaltaiset ratkaisut yhteisöjen varojen säätiöinnistä. Muutamilla vastaajilla oli myös omia kontakteja säätiöistä tietäviin henkilöihin ja myös tietoutta säätiöistä jo ennestään.

6.1.7 Minkälaisia neuvoja haluaisitte antaa henkilölle, joka harkitsee säätiön perustamista?

Koska tässä tutkimuksessa haluttiin kokemuseräistä näkökulmaa säätiön perustamiseen, kysyin kyselyssä, minkälaisia neuvoja vastaajat haluaisivat antaa henkilölle, joka harkitsee perustavansa säätiön. Ensinnäkin tulee mieltä sitä, että onko säätiö yhtiömuodoista sopivin tarkoituksen toteuttamiseen, erityisesti jos säätiöllä on operatiivista toimintaa tai liiketoimintaa. Toiminnallisen säätiön toimintaidean tärkeyttä painotettiin moneen otteeseen. Kun toimintaidea on selvillä ja selkeä, on muu säätiön perustamiseen liittyvä ainoastaan tekniikkaa. Tietoa on hyvin saatavilla muun muassa internetissä, joten säätiön perustamista ei pidetä vaativana. Säätiön ja rahastojen neuvottelukunta on yksi organisaatio, josta on apua säätiön perustamisessa. Asiantuntijoiden käyttäminen säätiön perustamisvaiheessa nähdään myös tarpeellisenä, koska jos asioista ei ole tarpeeksi tietoa, säätiön perustaminen nähdään vaativaksi tehtäväksi.

Säätiölakiin kannattaa tutustua tarkasti, jotta tietää muun muassa miten säätiön tarkoitus on määriteltävä, koska säätiön varoja tulee lain mukaan käyttää vain säädekirjassa määriteltyyn tarkoitukseen. Säätiön sääntöjen määrittelymisen tärkeys oli painotettuna vastauksissa. Säätiön perustamisvaiheessa tulisi tarkastella pidemmällä tähtäimellä etuja ja haittoja sekä miettiä säätiön sääntöjen ja tarkoituksen osalta sitä kuinka säätiön toiminta turvataan myös tulevaisuudessa. Yhteiskunnalliset muutokset tapahtuvat nykypäivänä nopeasti (esimerkiksi lait ja tulkinnot), että on tarpeellista harkita pidempään jopa sanamuotoja, jotka turvaavat säätiön toiminnan tulevaisuudessa. Kun säätiön sääntöt ja tarkoitus määritellään joustavasti, tapahtuu sääntöjen muuttaminen vaikeuksitta.

Hallinto on yksi asia, joka tulee miettiä säätiön perustamisen yhteydessä. Säätiön johtoon kannattaa ottaa henkilöitä yritys- ja yhteiskuntaelämästä, joilla halu tukea ja edistää toimintaa. Jos säätiön on osa suurempaa organisaatiota, tulee pyrkiä siihen, että hallinnot pysyvät toisistaan riippumattomina. Säätiön toimielimet ja niiden laajuus tulisi miettiä ajan kanssa. Itsenäisen säätiö vaatii oman hallintonsa, jonka pyörittäminen maksaa ja vähentää varsinaisen tarkoituksen toteuttamiseen käytössä olevia varoja. Lahjoituksen tekeminen omakatteiseksi rahastoksi tai sidotuksi rahastoksi jollekin olemassa olevalle organisaatiolle voi olla tehokkaampi vaihtoehto, etenkin verrattain pienillä pääomilla.

6.2 Säätiön toiminta

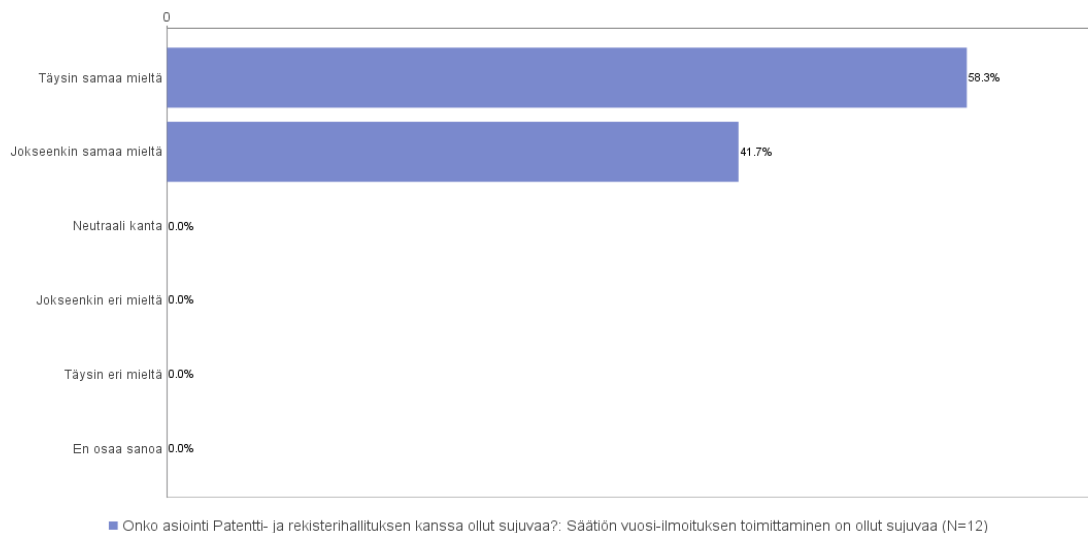
6.2.1 Onko asiointi Patentti- ja rekisterihallituksen kanssa ollut sujuvaa?

Säätiöt asioivat Patentti- ja rekisterihallituksen kanssa vähintään vuosittain vuosi-ilmoitusta toimitettaessa. Myös säätiön perustamisvaiheessa on perustamislupahakemuksen jättämisestä ja säätiörekisteri-ilmoitusta, jotka tulee hoitaa Patentti- ja rekisterihallituksen kanssa. Koska kyseisen organisaation kanssa ollaan melko paljon tekemisissä, kyselyssä kysyttiin sitä, miten asiointi on Patentti- ja rekisterihallituksen kanssa sujunut.

Vastaajat arvioivat, että asiointi on ollut sujuvaa säätiötä perustettaessa. Täysin samaa mieltä on 30 % vastaajista ja jokseenkin samaa mieltä 50 % vastaajista. 10 % on valinnut neutraalin kannan ja 10 % ei ottanut ollenkaan kantaa väitteeseen.

Säätiön vuosi-ilmoituksen toimittaminen on myös ollut sujuvaa Patentti- ja rekisterihallituksen kanssa. Vastaukset painottuivat sujuvuuteen ja kukaan ei vastannut, että olisi kokenut asioinnin vaikeaksi. Täysin samaa mieltä väittämästä ”säätiön vuosi-ilmoituksen toimittaminen on ollut sujuvaa” on noin 58 % ja jokseenkin samaa mieltä noin 42 %. Tuloksista voidaan huomata, että asiointi on ollut sujuvaa Patentti- ja rekisterihallituksen kanssa asiasta riippumatta. Alla on kuvio siitä, kuinka vastaajat ovat arvioineet

Onko asiointi Patentti- ja rekisterihallituksen kanssa ollut sujuvaa?: Säätiön vuosi-ilmoituksen toimittaminen on ollut sujuvaa

KUVIO 3. Vastaajien mielipide asiointin sujuvuudesta Patentti- ja rekisterihallituksen kanssa

6.2.2 Mitä asioita tulisi ottaa huomioon säätiön toiminnassa?

Säätiön toiminnasta kokemuksia kysyttiin avoimella kysymyksellä. Kysymys aseteltiin niin, että mitä asioita tulisi ottaa huomioon säätiön toiminnassa. Liiketoiminnan harjoittaminen säätiössä sai monta mainintaa vastauksissa. Säätiön tulisi erään vastaajan mielestä välttää liiketoiminnan harjoittamista ja toimia omillaan eli omaisuuden tuotoilla, koska liiketoiminnan harjoittaminen sitoo muun muassa henkilöresursseja. Liiketoiminnan ja säätiötoiminnan sekä yleishyödyllisyyden ja kilpailun alaisten toimintojen rajat on tunnettava.

Säätiö on aivan erityinen instituutio, joten säätiöiden erityinen asema sekä toiminta tulisi myös tulevaisuudessa turvata. Säätiöihin ei tulisi sotkea osakeyhtiöiden tai muiden vastaavien toimintaa, osakeyhtiö- tai muita lakeja soveltaen. Säätiötä tulisi koskea vain säätiölaki ja sen erityispiirteet. Hyvä, asiantunteva ja sitoutunut hallitus sekä osaava asiamies ovat asioita, jotka ovat avaintekijöitä säätiön toiminnassa.

Toiminnan tulee vastata säätiön sääntöjä sekä noudattaa muun muassa säätiö- ja kirjanpitolakia. Säätiön sääntöjen muuttamisesta tulee tietää se, että niiden muuttaminen on vaikeaa. Sen vuoksi säännöt tulee laatia niin, että muuttamisen tarpeita ei tule kuin lakien muuttumisen takia. Toiminnan laajentaminen säätiössä hankaloituu, jos tarkoituuspykälä on aikoinaan tehty liian rajoittavaksi. Säätiön tulee seurata tarkoitustaan ja sitä kautta myös toimintaansa. Tulee huomata, että säätiö voi toimia ainoastaan tarkoituksensa mukaisesti. Nykyisin tulee myös huomata se, että sähköiset palvelujärjestelmät, esimerkiksi stipendien kanssa, ovat säätiön toiminnassa tarpeen.

6.2.3 Oletteko tutustuneet ehdotettuihin muutoksiin säätiölaissa?

Vuodelta 1930 olevan säätiölain tilalle ollaan ehdottamassa uutta säätiölakia. Sen vuoksi kyselyn avulla haluttiin selvittää se, että kuinka tietoisia säätiöt ovat tulevista muutoksista säätiölaissa. Vastaajista jopa noin 83 % olivat tutustuneet ehdotettuihin muutoksiin säätiölaissa. Vain noin 17 % ei ollut tutustunut muutoksiin vielä. Tulokset kertovat sen, että suurimmassa osassa vastaajien säätiöistä ollaan tietoisia siitä, että säätiölakiin on tulossa muutoksia ja niihin on myös ehditty tutustua.

KUVIO 4. Vastaajien tutustuminen ehdotettuihin muutoksiin säätiölaissa

6.2.4 Mitä mieltä olette väittämistä, jotka liittyvät säätiölain uudistamiseen?

Edelliseen kysymykseen haluttiin saada myös sellainen näkökulma, että mitä mieltä säätiöissä ollaan tulevista muutoksista lainsäädäntöön. Tämä kysymys tehtiin väitteiden muodossa, jotta mielipiteet muutettavista asioista saataisiin esiin. Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin, että mitä mieltä vastaaja on väittämästä, joka liittyy säätiölain uudistamiseen: "Säätiömuodossa on turhia rajoitteita". Suurin osa vastaajista päätyi neutraaliin kantaan. Noin 17 % vastasi olevansa jokseenkin samaa mieltä asiasta kun taas myös 17 % vastasi olevansa jokseenkin eri mieltä väittämästä. Täysin eri mieltä ja täysin samaa mieltä ei ollut kukaan vastaajista väittämän kanssa. Noin 16 % ei ottanut kantaa väittämään valitsemalla en osaa sanoa – vaihtoehdon.

Seuraava väittämä liittyen muutoksiin säätiölainsäädännössä oli se, että säätiön perustajalla on tarpeeksi keinoja säätiön hallinnon järjestämiseen. Täysin samaa mieltä väittämän kanssa oli vastaajista noin 33 % ja jokseenkin samaa mieltä noin 42 %. Suurin osa vastaajista on sitä mieltä, että säätiön hallinnon järjestämiseen on tarpeeksi keinoja. Neutraalin kannan valitsivat noin 17 % ja noin 8 % ei halunnut vastata kysymykseen.

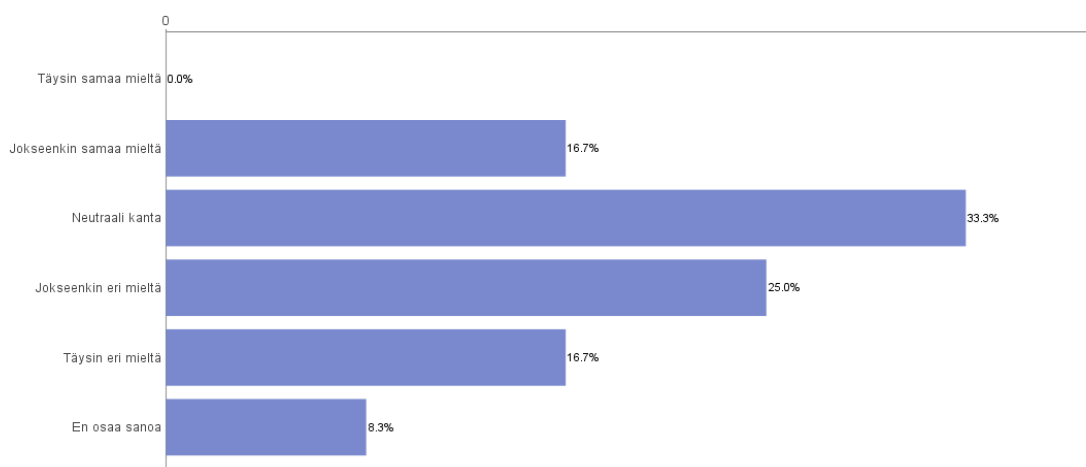
Noin 33 % vastasi väittämään säätiön perustajalla on tarpeeksi keinoja säätiön valvonnan järjestämiseen olevansa täysin samaa mieltä kyseisen väittämän kanssa. Puolet vastaajista valitsi vaihtoehdon jokseenkin samaa mieltä. Noin 17 % vastasi en osaa sanoa –vaihtoehdon. Tuloksista voi päätel-

lä, että säätiön perustajalla arvioidaan olevan tarpeeksi keinoja säätiön valvonnan järjestämiseen vastaajien mielestä.

Perustamisasiakirjojen muoto- ja sisältövaatimuksia on liikaa –väittämään, noin 33 % valitsi neutraalin kannan. Jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa oli vastaajista puolet. Noin 20 % vastaajista ei ottanut kantaa tähän väittämään. Vastaajien keskuudessa ollaan sitä mieltä väittämästä, että muoto- ja sisältövaatimuksia ei ole liikaa perustamisasiakirjoissa.

Uudessa lakiesityksessä on ehdotus siitä, että toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksessä tulisi olla aikaisempaa yksityiskohtaisemmat tiedot säätiön toiminnasta. Tämä oli myös väittämänä toteutetussa kyselyssä. Jokseenkin eri mieltä tietojen enenevästä yksityiskohtaisuudesta toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksessä oli noin 17 % vastaajista. Neutraalin kannan valitsi noin 33 % vastaajista. Jokseenkin eri mieltä väittämästä oli 25 % vastaajista ja täysin eri mieltä noin 17 %. Noin 8 % vastasi vaihtoehdon en osaa sanoa. Vastaajien keskuudessa oltiin sitä mieltä, ettei toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tarvitsisi antaa aikaisempaa yksityiskohtaisempaa tietoa säätiön toiminnasta. Alla on kuvio vastausten jakautumisesta.

**Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä, jotka liittyvät säätiölain uudistamiseen?:
Toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksessä tulisi olla aikaisempaa yksityiskohtaisemmat tiedot
säätiön toiminnasta**

■ Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä, jotka liittyvät säätiölain uudistamiseen?: Toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksessä tulisi olla aikaisempaa yksityiskohtaisemmat tiedot säätiön toiminnasta

KUVIO 5. Vastaajien mielipide säätiön toiminnasta annettavien tietojen yksityiskohtaisuudesta

6.2.5 Mietteitä säätiön perustamisesta ja toiminnasta

Kyselyn lopussa vastaajat saivat vapaasti kertoa mieleen tulevia asioita säätiön perustamisesta ja toiminnasta. Vastauksista kävi esille se, että vastaajien oli vaikea vastata osaan kysymyksistä, koska eivät ole olleet mukana esimerkiksi perustamassa säätiötä. Säätiöitä on olemassa kahdenlaisia: toiminnallisia ja apurahoja jakavia. Säätiölaki on kuitenkin molemmille sama. Sen vuoksi esitetyt lomakkeet eivät aina sovellu vuosi-ilmoituksen tekemiseen toiminnallisilla säätiöillä. Kun apurahan jakaminen ei ole säätiössä pääasia, niin edellä mainitun kaltaisten lomakkeiden täyttö voi olla vaativaa.

Säätiön perustajan ei tulisi päästä vaikuttamaan enää säätiöön sen perustamisen jälkeen. Perustajan tulisi ymmärtää, että säätiöstä muodostuu itsenäinen oikeushenkilö, jonka tulee toteuttaa alkupe-
räistä tarkoitustaan ja tarkoituksen toteuttamista valvoo Patentti- ja rekisterihallitus. Säättäjän pitäisi antaa säätiön toimia ilman hänen vaikutustaan ja jos säätiön toiminta ei vastaa tarkoitusta, on tällai-
sessa tapauksessa olemassa keinot, joita Patentti- ja rekisterihallitus voi toteuttaa perustajan tai sen
jonka hyväksi säätiö on perustettu niin toivoessa.

Kun muistaa säätiölain edellyttämän säätiön tarkoituksen ja varojen käytön sidonnaisuuden, ei suu-
rempia ongelmia pitäisi tulla, jos säätiö saadaan tuottamaan. Valitettavasti muun muassa poliitikoilta
tämä on päässyt unohtumaan ja säätiöitä on käytetty poliittisten tai muiden tarkoituksien ajami-
seen. Tämä on johtanut lainmuutostarpeeseen säätiöiden osalta. Normaalisti omillaan toimivalla sää-
tiöllä ei pitäisi olla hankaluuksia selvittää velvoitteistaan.

7 POHDINTA

7.1. Tavoitteiden toteutuminen

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa laadukasta materiaalia säätiöistä kiinnostuneille henkilöille ja yrityksille sekä samalla syventää omaa tietämystä aiheesta. Tarkoituksena oli koota kattava tietopaketti, josta olisi yhdellä kertaa saatavissa sekä teorianäkökulma että kokemusperäinen näkemys säätiön perustamisesta ja toiminnasta.

Opinnäytetyön tavoitteet on mielestäni saavutettu, koska säätiötietoutta on käsitelty kattavasti teoriassa ja sen ohella esitetään myös kokemusperäinen näkemys säätiöistä. Kokemusperäinen näkemys on saatu kyselytutkimuksen avulla, jonka palautusprosentti oli noin 42. Aihetta on käyty läpi pitäen mielessä kohderyhmä eli säätiötoimintaa suunnittelevat henkilöt ja muuten säätiöistä kiinnostuneet henkilöt siten, että teoriaosuus on kirjoitettu siinä järjestyksessä kuin säätiön perustaminen ja toiminta etenee. Opinnäytetyötä kirjoittaessa oma tietämys aiheesta on myös syventynyt.

Tutkimusmenetelmäksi opinnäytetyöhön valittiin määrällinen tutkimus, koska haluttiin yleistettävää ja mitattavaa tietoa aiheesta. Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena, koska se oli nopea tapa saada tietoa ja tulosten analysointi oli helppoa. Kyselytutkimus onnistui mielestäni hyvin opinnäytetyössäni, koska vastaukset varsinkin avoimiin kysymyksiin antoivat paljon kokemusperäistä tietoa aiheesta, kuten tutkimuksen tavoitteena ja tarkoituksena oli. Myös vastauksia tuli enemmän kuin olin odottanut, koska melkein puolet lähetetyistä kyselyistä palasi vastattuina.

7.2. Pohdintaa tutkimuksen tuloksista

Teoriaosion perusteella vaikutti siltä, että säätiön perustaminen ja sen toiminnan ylläpitäminen olisi melko vaativaa. Säätiön perustamiseen liittyy paljon vaiheita ja säätiön toimintaan puitteet antaa säätiölaki - vaikutelma vaatavuudesta syntyi tästä. Säätiötä perustettaessa on oltava paljon tietoa aiheesta, koska siihen liittyy monia pieniä yksityiskohtia, jotka tulee tietää. Tutkimusosio antoi kuitenkin toisenlaisen vaikutelman asiasta. Melko monessa vastauksessa painotettiin sitä, että säätiön perustaminen tapahtuu sujuvasti, jos on tarpeeksi tietoa asiasta ja miettii tarkasti sanamuodot, niin tarkoituksen osalta kuin säännöissä. Säätiön toimintaakaan ei koettu kyselyn perustella liian haastavaksi.

Kyselyn perustella säätiön perustamiseen ja toimintaan liittyvät asiat koettiin yleisesti ottaen sujuviksi, mutta esille nousi muutamia asioita, joista sujuvuus kuitenkin puuttui. Esitetyt lomakkeet esimerkiksi vuosi-ilmoituksen kohdalla nähtiin sopimattomiksi toiminnallisille säätiöille, koska apurahojen jakaminen ei ole säätiön pääasiallinen toimintamuoto. Perustajan asema säätiössä perustamisen jälkeen koettiin myös hankalaksi, koska perustajan ei tulisi vaikuttaa säätiöön enää sen jälkeen kun säätiö on perustettu. Säättäjän tulisi antaa säätiön toimia ilman hänen vaikutustaan ja jos tulee tilanne, jossa säätiön toiminta ei vastaa tarkoitusta, on Patentti- ja rekisterihallituksella keinot, jotka voidaan toteuttaa perustajan toivomuksesta.

Tutkimuksen mukaan vastaajat kokivat, että säätiötietoutta on hyvin saatavissa muun muassa kirjallisuudesta, internetistä sekä Patentti- ja rekisterihallitukselta. Tukisäätiöiden benchmarking eli vertailukehittäminen oli myös mainittu yhtenä tietouden lähteenä. Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta koettiin monessa vastauksessa hyvin varteenotettavana tiedonlähteenä. Melko monen kyselyyn vastanneen mielestä voi olla tarpeellista palkata myös juristi, jolla on säätiötietous hallussa. Jos säätiö kuuluu johonkin ketjuun, on tarvittava tieto saatavissa vastaavista yksiköistä.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa tulee huomata se, että kyseessä on tutkimus, joka kertoo vastaajien kokemuksista ja mielipiteistä. Tulokset eivät ole siis yleistettävissä ja toistettavissa, koska jokainen vastaaja kokee asiat omalla tavallaan. Tutkimusmenetelmä sen sijaan antaa haluttuja tuloksia eli kyselytutkimuksen avulla saatiin kokemusperäistä tietoa säätiöiden perustamisesta ja toiminnasta.

Kyselytutkimuksen pätevyyttä arvioitaessa on tiedostettava väärinymmärryksen mahdollisuus kysymyksissä, joten on vaikea sanoa, mittaavatko kysymykset juuri, sitä mitä on kysymyksiä laatiessa tarkoitettu. Kyselyssä pätevyyttä haluttiin parantaa siten, että kysymykset on asetettu mahdollisimman helposti ja yksiselitteisesti, jotta väärinymmärryksen mahdollisuus olisi pieni.

Tulosten käsittely on pyritty tekemään siten, että omat ajatusmallit eivät ole vaikuttaneet vastausten analysointiin. Kaikkia kyselyyn tulleita vastauksia ei voitu esittää tutkimuksen tuloksissa, koska tulosten tulkinta haluttiin pitää sellaisena, että vastauksia ei voi yhdistää tiettyyn säätiöön. Tutkimussaatteessa luvattiin tutkimukseen osallistujille, että vastaajien ja säätiöiden tiedot pysyvät täysin tunnistamattomina tutkimuksen tuloksissa.

7.3. Kehittämiskohteet

Opinnäytetyön tekemiseen oli melko vähän aikaa, joka loi omat haasteensa varsinkin kyselyn suhteen. Koska kyselyssä oli myös avoimia kysymyksiä ja tutkimuksen tulosten purkamiseen oli vain kaksi viikkoa, halusin pitää otoskoon melko alhaisena. Jos kyselyn olisi lähettänyt useammalle säätiölle, strukturoitujen kysymyksien tulosten tulkinta ja yleistäminen olisi kuitenkin ollut paljon helpompaa.

Alhaisen otoskoon vuoksi tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää yhtä hyvin kuin jos otoskoko olisi ollut isompi. Kyselyssä oli paljon mielipidekysymyksiä, joita ei alhaisen otoskoon takia ole mahdollista yleistää koskemaan kaikkia säätiöitä. Otoksesta sai kuitenkin hyvän kuvan siitä, minkä suuntaisia mielipiteitä säätiöihin liittyvistä asioista on ja miten koetaan, että asiat hoituvat esimerkiksi Patentti- ja rekisterihallituksen kanssa. Suuremmalla otoskoolla tutkimuksen tulokset olisivat olleet helpommin yleistettävissä, joka olisi antanut opinnäytetyöhön paremman käsityksen siitä, että mitä mieltä asioista yleisesti ollaan.

Kyselytutkimuksen sijasta mahdollisena vaihtoehtona olisi voinut olla haastattelu, jonka perusteella olisi saanut enemmän tietoa kuin verkkokyselyn avulla. Haastattelun tulosten purkaminen ja analysointi vie kuitenkin enemmän aikaa sekä haastattelujen avulla otoskoko jäisi pienemmäksi, joten tämän takia päädyttiin juuri kyselytutkimukseen. Pieni otoskoko olisi voinut johtaa siihen, että tutkimuksessa olisi vain muutaman henkilön mielipide asiasta, joten tulokset eivät olisi olleet yleistettävissä.

Teoriaosiosta halusin tehdä mahdollisemman konkreettisen eli saada mukaan mahdollisimman paljon esimerkkejä, jotta teksti olisi ymmärrettävämpää eikä ainoastaan puhdasta teoriatietoa. Esimerkkien avulla tekstistä tulee mielenkiintoisempaa lukea ja helpompaa sisäistää. Moneen aiheeseen oli kuitenkin todella vaikea löytää esimerkkejä, joten niiden etsimiseen olisin halunnut käyttää enemmän aikaa ja saada niitä enemmän tähän opinnäytetyöhön. Teoriaosiossa rajasin aihetta siten, että kävin läpi ne asiat, jotka tulevat varmimmin eteen säätiötä perustettaessa ja toiminnassa. Ne asiat, jotka ovat harvinaisempia säätiön elinkaareissa, jätin kertomatta, koska muuten opinnäytetyöstä olisi tullut aivan liian laaja ja vaikeaselkoinen.

Kyselyn tekemisessä olisi ollut kehitettävää siinä, että kyselylomakkeesta olisi pitänyt saada palautetta ennen sen lopullista lähettämistä. Kyselyn tuloksia käsitellessäni huomasin, että muutamassa kysymyksessä oli ollut epäselvä kysymyksenasettelu, joka oli johtanut siihen, että moni vastasi vaihtoehdon en osaa sanoa tai ottanut kysymykseen neutraalin kannan. Mielipidekysymyksissä neutraali kanta ja en osaa sanoa –vaihtoehto ovat siitä vaikeita, että niitä on hieman hankala tulkita ja niihin vaihtoehtoihin päätyy helposti, jos vastatessa on kiire. Palautteen avulla kyselylomakkeella olisi voinut saada tarkempia tuloksia ja epäselvät kysymykset olisi saanut korjattua selkeämmiksi.

7.4. Oman oppimisen arviointi ja ammatillinen kasvu

Opinnäytetyötä aloittaessa aiheen valinta tuntui vaikealta, mutta löydettyäni aiheen työlle, kirjoittaminen tuntui helpolta, koska aihe oli mielenkiintoinen. Opinnäytetyön nimi ja näkökulma muotoutuivat melko alussa koskemaan säätiön perustamista ja toimintaa, joten työn viitekehys oli helppo pitää mielessä kirjoittaessa teoriaosuutta ja tehtäessä kysymyksiä tutkimusosion kyselyyn. Opinnäytetyötä aloittaessani en tiennyt säätiöistä paljoakaan, joten tietous aiheesta kasvoi paljon.

Säätiön perustamiseen liittyvät vaiheet ovat tarkasti määriteltyjä eli laki antaa puitteet sille, mitä pitää tehdä ja mitä tietoja pitää antaa. Tässä kohtaa ei ole juuri mahdollisuutta poiketa annetusta mallista vaan perustaminen pitää käydä vaihe vaiheelta läpi. Ensin tulee olla testamentti tai säädekirja, sitten tulee hakea perustamislupaa, vahvistaa tarkoitus ja säännöt sekä merkitä säätiörekisteriin. Pelkistettynä säätiön perustaminen ei mielestäni siis kuulostanut vaikealta. Omat haasteensa säätiön perustamiselle asettaa kuitenkin se, että sääntöjen ja tarkoituksen osalta määrittelyt tulee tehdä siten, että ne eivät tee toimintaa liian suppeaksi eivätkä rajoita toimintaa tulevaisuudessa.

Säätiön toiminnassa tulee aina muistaa, että säätiötoiminnan ja liiketoiminnan rajat tulee pitää mielessä. Kyselyyn vastanneen mielestä säätiöille olisi parempi vaihtoehto välttää liiketoimintaa ja toimia

omillaan eli omaisuuden tuotoilla. Sujuvaa säätiötoimintaa tukemassa olisi hyvä olla asiantunteva, sitoutunut ja hallitus sekä osaava asiamies. Tärkeintä säätiön toiminnassa on muistaa se, että säätiö voi toimia vain säätiön säännöissä määrätyn tarkoituksen toteuttamiseksi. Tässä kohtaa on mielestäni tärkeä painottaa sitä, että säätiön perustamisvaiheeseen tulee käyttää aikaa, jotta esimerkiksi hallituksen ja asiamiehen valitseminen sekä tarkoituksen määrittämiseen tulisi tehtyä tarkan harkinnan kanssa ja se johtaisi siihen, että säätiön toiminta olisi mahdollisimman sujuvaa pidemmän aikaa.

Kyselyn tekemisen koin helpoksi, koska olin kirjoittanut ensin kokonaan teoriaosuuden ja sen pohjalta tiesin aiheesta jo paljon. Teoriaosuuden kirjoittamisen pohjalta nousi monta kysymystä, jotka päättyivät kyselyyn. Kyselyn rakenne ja kysymykset tulivat pitkälti teoriaosuuden pohjalta eli kysymykset tulevat samassa järjestyksessä kuin asiat on teoriaosuudessa esitetty. Tulosten tulkitseminen oli mielenkiintoista, koska teoriaosuuden perustella oli syntynyt tietyt mielikuvat, minkälaisia vastauksia kysymyksiin voisi tulla. Tuloksia tulkitessa nämä mielikuvat tuli kuitenkin jättää pois, jotta tulosten käsittely ei olisi sidoksissa tutkijan ajatusmalleihin.

Opinnäytetyön tekeminen opetti aikataulutusta, tieteellistä kirjoittamista, tutkimuksen tekemistä ja se on tukenut kehittymistäni asiantuntijuuteen. Pidemmän ajan aikataulutuksesta, projektimuotoisesta toiminnasta ja tutkimuksen tekemisestä on opinnäytetyön tekemisen jälkeen kokemusta, josta on apua työelämässä. Mahdollisesti voin myös hyödyntää tästä opinnäytetyöstä saamaani säätiötietoutta ammatissani. Kriittinen ajattelu ja ongelmanratkaisukyky ovat sellaisia taitoja, jotka kehittyvät opinnäytetyötä tehdessä.

LÄHTEET

ERÄTUULI, Matti. LEINO, Jarkko ja YLI-LUOMA, Pertti. 1994. Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät ihmistieteissä. Helsinki: Kirjayhtymä.

HALLITUKSEN ESITYS. HE 4/1964vp. Edilex. Hallituksen esitys. [viitattu 2013-10-16]. Saatavissa: <http://www.edilex.fi/smur/19300109>

HANNULA, Antti. KILPINEN, Kai ja LAKARI, Torsti. 2011. Säätiö. Helsinki: WSOYpro Oy.

HIRSJÄRVI, Sirkka. REMES, Pirkko ja SAJAVAARA, Paula. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO, KOPPA. Määrällinen tutkimus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. [viitattu 2013-09-06] Saatavissa:

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>

KANANEN, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, liiketoiminta ja palvelut -yksikkö. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 111.

KIRJANPITOLAKI. L 1997/1336. Finlex. Lainsäädäntö. [viitattu 2013-10-06] Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>

LUUKKA, T. 2013. Säätiöiden valvonta kovenee. Helsingin Sanomat [digilehti]. [viitattu 2013-09-03]. Saatavissa:

<http://www.hs.fi/kotimaa/S%C3%A4%C3%A4ti%C3%B6iden+valvonta+kovenee/a1366361997669>

MANNINEN, Maarit 2005. Säätiöt Suomessa. Cuporen julkaisuja 7. Helsinki: Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö. 2011.

OIKEUSMINISTERIÖ 2010. Säätiölainsäädännön kehittäminen. Helsinki: Oikeusministeriö. [viitattu 2013-10-09] Saatavissa:

http://oikeusministerio.fi/material/attachments/om/hankkeet/fi/2010/6AldqZv2f/Saatiolainsaadannon_kehittamista_koskeva_arviomuistio_liite.pdf

OIKEUSMINISTERIÖ 2013. Uusi säätiölaki: Säätiölain uudistamistyöryhmän mietintö. Helsinki: Oikeusministeriö. [viitattu 2013-09-06] Saatavissa:

http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1368536471072/Files/OMML_23_2013_Uusi_saatiolaki_366_s.pdf

OSAKEYHTIÖLAKI. L 2006/624. Finlex. Lainsäädäntö. [viitattu 2013-10-15]. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624>

PATENTTI- JA REKISTERIHALLITUS 2013. Verkkosivut. Helsinki: Patentti- ja rekisterihallitus. [viitattu 2013-30-04] Saatavissa:

<http://www.prh.fi/>

SÄÄTIÖIDEN JA RAHASTOJEN NEUVOTTELUKUNTA RY 2013. Mikä on säätiö. [viitattu 2013-09-13]. Saatavissa:

<http://www.saatiopalvelu.fi/fi/mika-on-saatio/>

SÄÄTIÖASETUS. A 1.12.1989/1045. Finlex. [viitattu 2013-07-06]. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19891045>

SÄÄTIÖLAKI. L 1930/109. Finlex. Lainsäädäntö. [viitattu 2013-09-06]. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1930/19300109>

SÄÄTIÖPALVELU 2010. Säätiön hyvä hallinto. Helsinki: Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta ry. [viitattu 2013-05-05]. Saatavissa:

http://www.saatiopalvelu.fi/client-data/file/SP_Hyva-hallinto_WWW_1.pdf

VALLI, Raine 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I: Kyselylomaketutkimus. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

VALTIONEUVESTO 2013-5-15. Säätiöiden perustamista ja toimintaa halutaan helpottaa ja avoimuutta lisätä [tiedote]. Sijainti: Helsinki: Valtioneuvoston verkkosivu. Ajankohtaista. Julkaisut.

VEROHALLINTO 2013. Milloin yhdistys tai säätiö on yleishyödyllinen? Helsinki: Verohallinto. [viitattu 2013-07-22] Saatavissa:

http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ ja_yhteisoasiakkaat/Yhdistys_ ja_saatio/Tuloverotus/ Milloin_yhdistys_tai_saatio_on_yleishyod%2811733%29

VERONMAKSAJAT 2013. Veroilmoitus, ansiotulot ja ansiotuloista tehtävät vähennykset. Helsinki: Veronmaksajain keskusliitto. [viitattu: 2013-06-12]

VIRTUAALI AMMATTIKORKEAKOULU. Tutkimuksen reliabiliteetti. [verkkoaineisto][viitattu 2013-09-06] Saatavissa:

<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464185783/1194413792643/1194415307356.html>

LIITE 1: SAATEKIRJE

Arvoisa vastaanottaja,

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kerätä tietoa säätiön perustamisesta ja toiminnasta. Tutkimus on osa Säätiön perustaminen ja toiminta- nimistä opinnäytetyötäni. Tarkoituksena on saada opinnäytetyöhön käytännönläheinen näkökulma teorian lisäksi.

Kysely on tarkoitettu säätiössä toimiville henkilöille vastattavaksi. Tutkimukseen on valittu satunnaisesti Suomessa toimivia säätiöitä. Kyselyyn vastaajien ja säätiöiden tiedot pysyvät täysin tunnistamattomina tutkimuksen tuloksissa.

Tutkimukseen vastaaminen olisi tärkeää, jotta saisin opinnäytetyöhöni riittävästi erilaisia näkemyksiä säätiön perustamisesta ja toiminnasta. Opinnäytetyön onnistumisen kannalta jokainen vastaus on tärkeä. Kyselyssä on sekä avoimia kysymyksiä, joihin voitte vastata omin sanoin ja kysymyksiä, joissa on valmiit vaihtoehdot. Kyselyyn vastaaminen vie vain noin 10 minuuttia.

Pyydän vastaamaan kyselyyn 01.10.2013 mennessä.

Kiitos!

Ystävällisin terveisin,

Hanna-Kaisa Schroderus

Opiskelija, Savonia-ammattikorkeakoulu

Puh.

E-mail:

Säätiön perustajalla on tarpeeksi keinoja säätiön hallinnon järjestämiseen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Säätiön perustajalla on tarpeeksi keinoja säätiön valvonnan järjestämiseen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Perustamisasiakirjojen muoto- ja sisältövaatimuksia on liikaa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksessä tulisi olla aikaisempaa yksityiskohtaisemmat tiedot säätiön toiminnasta	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. Tähän voitte kirjoittaa vapaasti asioita säätiön perustamisesta ja toiminnasta.
